

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ, ОСВІТИ ТА
СУСПІЛЬСТВА: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

**ACTUAL PROBLEMS OF SCIENCE, EDUCATION AND
SOCIETY: EXPERIENCE AND PROSPECTS**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**29 липня 2023 р.
July 29, 2023**

**м. Кременчук, Україна
Kremenchuk, Ukraine**

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ, ОСВІТИ ТА
СУСПІЛЬСТВА: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

**ACTUAL PROBLEMS OF SCIENCE, EDUCATION
AND SOCIETY: EXPERIENCE AND PROSPECTS**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**29 липня 2023 р.
July 29, 2023**

**м. Кременчук, Україна
Kremenchuk, Ukraine**

УДК 33
ББК 65

Актуальні проблеми науки, освіти та суспільства: досвід та перспективи:
збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції
(Кременчук, 29 липня 2023 р.). Кременчук: ЦФЕНД, 2023. 63 с.

У збірнику тез доповідей представлено матеріали учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми науки, освіти та суспільства: досвід та перспективи» з:

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Державний університет «Житомирська політехніка»

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Житомирський медичний інститут

Івано-Франківський навчально-науковий інститут менеджменту Західноукраїнського національного університету

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

Львівський національний медичний університет ім. Данила Галицького

Міжнародний європейський університет

Мукачівський державний університет

Національна дитяча спеціалізована лікарня «ОХМАТДИТ»

Національний медичний університет імені О. О. Богомольця

Національний університет охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика

Одеський національний медичний університет

Сумський національний аграрний університет

У збірнику тез доповідей висвітлюються результати наукових досліджень з актуальних питань науки, освіти та суспільства.

Тематика конференції охоплює актуальні проблеми: педагогічних наук; економічних наук; медичних наук; технічних наук; історичних наук; географічних наук; фізичного виховання та спорту.

Видання розраховане на науковців, викладачів, працівників органів державного управління, студентів вищих навчальних закладів, аспірантів, докторантів, працівників державного сектору економіки та суб'єктів підприємницької діяльності.

**ЦЕНТР
ФІНАНСОВО-
ЕКОНОМІЧНИХ
НАУКОВИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ**

© Автори тез, 2023

© Центр фінансово-економічних наукових досліджень, 2023

Офіційний сайт: <http://www.economics.in.ua>

**ЗМІСТ
CONTENTS**

СЕКЦІЯ 1. ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ SECTION 1. PEDAGOGICAL SCIENCES	6
<i>Ковальчук В. В., Собчук О. М.</i> РОЛЬ ОНЛАЙН-СПІЛЬНОТИ ТА ФОРУМІВ У ПІДТРИМЦІ ТА ПОЛПШЕННІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ НА ВЕБ-САЙТАХ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ПРОГРАМУВАННЯ.....	6
<i>Кошелева М. В., Кравченко А. О., Єні І. С.</i> СИЛА СВІДОМОСТІ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ: РОЗБЛОКУВАННЯ РІВНЯ ВОЛОДІННЯ МОВОЮ ЗА ДОПОМОГОЮ УСВІДОМЛЕНИХ ПІДХОДІВ	8
<i>Шаран О. В., Робур М. М.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	11
<i>Шаран О. В., Льода Т. Р.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ НАОЧНОСТІ ТА МОДЕЛЮВАННЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ....	13
СЕКЦІЯ 2. ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ SECTION 2. ECONOMIC SCIENCES	16
<i>Кіф'як В. Р.</i> ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	16
<i>Кіф'як В. Р.</i> ФІНАНСОВА СПРОМОЖНІСТЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.....	18
<i>Кувік С. І.</i> ПРОБЛЕМИ СТРАХУВАННЯ МАЙНА В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	19
<i>Кувік С. І.</i> ПЕРСПЕКТИВИ СТРАХУВАННЯ МАЙНА В УКРАЇНІ	21
<i>Лисевич С. Г.</i> ОБ'ЄКТИВНА НЕОБХІДНІСТЬ ФОРМУВАННЯ ЗВ'ЯЗКУ МІЖ РОЗВИТКОМ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ТА РОЗВИТКОМ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ	24
<i>Панченко О. А.</i> ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЗБУТОМ ПРОДУКЦІЇ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА	26

<i>Стегней М. І., Михальчинець Г. Т., Попович О. П.</i> СТАЛИЙ РОЗВИТОК АГРОПІДПРИЄМНИЦТВА ЗАДЛЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ	28
<i>Шумська С. С.</i> БЛАГОДІЙНІСТЬ – ВАЖЛИВА ФОРМА ПІДТРИМКИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ	32
СЕКЦІЯ 3. МЕДИЧНІ НАУКИ SECTION 3. MEDICAL SCIENCES	35
<i>Домбровська Н. В.</i> ПРОБЛЕМА ТЮТЮНОПАЛІННЯ СЕРЕД УЧНІВ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ	35
<i>Сивий С. М., Щербатий О. А.</i> ВПЛИВ ЕНЕРГЕТИЧНИХ НАПОЇВ НА ОРГАНІЗМ ЛЮДИНИ.....	37
СЕКЦІЯ 4. АНЕСТЕЗИОЛОГІЯ SECTION 4. ANESTHESIOLOGY	40
<i>Ячник І. М., Карпенко Н. П., Метленко О. В., Реготун Р. В., Маркін Є. Л., Лисенко Є. А.</i> ПАТОФІЗІОЛОГІЯ ЖИРОВОГО ОБМІНУ. ЧАСТИНА І.....	40
СЕКЦІЯ 5. ТЕХНІЧНІ НАУКИ SECTION 5. TECHNICAL SCIENCES	47
<i>Ільків Є. Ю., Галярник М. В., Житар Д. І.</i> ОСОБЛИВОСТІ ОЗНАК ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ ПІД ОХОРОННОЮ ЗОНОЮ ГЕОДЕЗИЧНОГО ПУНКТУ	47
СЕКЦІЯ 6. ІСТОРИЧНІ НАУКИ SECTION 6. HISTORICAL SCIENCES	50
<i>Алексєєнко-Лемовська Л. В., Рудь О. М.</i> ТУРИСТИЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ТА СТИМУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ. ІСТОРИЧНИЙ КОНТЕКСТ	50
СЕКЦІЯ 7. ГЕОГРАФІЧНІ НАУКИ SECTION 7. GEOGRAPHICAL SCIENCES	53
<i>Алексєєнко-Лемовська Л. В., Рудь О. М., Попадинець О. О.</i> ВПЛИВ ІСТОРИЧНИХ ТА ГЕОГРАФІЧНИХ ЧИННИКІВ НА РОЗВИТОК СВІТОВОГО ТУРИЗМУ ТА КУРОРТНОЇ СПРАВИ.....	53

СЕКЦІЯ 8. ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА СПОРТ SECTION 8. PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS.....	56
<i>Філіна В. А.</i> ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВЧОГО ПЕРІОДУ В ДЗЮДО	56
<i>Філіна В. А.</i> ВПЛИВ АКРОБАТИЧНИХ ВПРАВ НА НАВЧАЛЬНО-ТРЕНУВАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ДЗЮДОЇСТІВ	58
СЕКЦІЯ 9. МЕНЕДЖМЕНТ SECTION 9. MANAGEMENT	61
<i>Сухоставець А. І.</i> РОЛЬ ДОРАДНИЦТВА В РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В АГРАРНІЙ СФЕРІ.....	61

УДК 62:378]:004.738.5

Ковальчук В. В.

магістрант факультету інформаційних
технологій та математики

Волинського національного університету
імені Лесі Українки,

Собчук О. М.

к.п.н., доц. кафедри загальної математики та
методики навчання інформатики

Волинського національного університету
імені Лесі Українки

РОЛЬ ОНЛАЙН-СПІЛЬНОТИ ТА ФОРУМІВ У ПІДТРИМЦІ ТА ПОЛІПШЕННІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ НА ВЕБ-САЙТАХ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ПРОГРАМУВАННЯ

Онлайн-спільноти та форуми є важливими ресурсами для навчання програмуванню, оскільки вони дозволяють студентам обмінюватися досвідом, отримувати відгуки та поради, а також розвивати навички спілкування та співпраці. У публікації досліджується роль онлайн-спільнот та форумів у підтримці та поліпшенні навчального процесу на веб-сайтах для вивчення програмування, зокрема на платформах Codecademy, Coursera та Stack Overflow. Використовуються кількісні та якісні методи для визначення основних видів взаємодії між студентами, інструкторами та експертами на цих сайтах. Також оцінюється, як ця взаємодія впливає на рівень задоволення, мотивації та навчальні досягнення студентів.

Результати аналізу веб-сайтів для навчання програмуванню, зокрема платформ Codecademy, Coursera та Stack Overflow показують, що онлайн-спільноти та форуми сприяють ефективності процесу навчання, але також потребують певних умов та стратегій для оптимального використання [1; 2; 3]. Конкретно, роль цих спільнот та форумів полягає у таких аспектах:

- взаємодія та обмін знаннями: Учасники можуть активно спілкуватися один з одним, обговорювати питання, взаємодіяти навіть на рівні вирішення складних завдань. Цей обмін інформацією підвищує розуміння та допомагає усунути труднощі в навчанні;

- вирішення проблем: Коли студенти стикаються з труднощами або проблемами під час вивчення, вони можуть швидко звертатися до спільноти чи форуму, де більш досвідчені учасники або викладачі нададуть необхідну допомогу та пояснення;

- публікація проектів та отримання зворотного зв'язку: Студенти можуть представляти свої проекти, код чи ідеї на форумах для зворотного зв'язку. Це не лише дозволяє отримати цінні поради, а й допомагає учасникам зрозуміти, як покращити свої роботи;

- взаємопідтримка: Залученість у спільноту та співпраця з іншими студентами підвищують мотивацію до навчання і дають змогу долати труднощі разом;

- розвиток соціальних навичок: Взаємодія зі спільнотою допомагає учасникам розвивати не тільки технічні, але і соціальні навички, такі як спілкування, комунікація, співпраця та взаємоповага.

- пошук інноваційних рішень: Спільноти та форуми є місцем, де можна обговорювати нові ідеї та підходи в програмуванні, що сприяє впровадженню інновацій у навчальний процес.

- ресурси та посилення: Учасники мають доступ до різноманітних корисних ресурсів, статей, курсів, що збагачує їх навчальний досвід, спонукає до подальшого пошуку інформації, поглиблення знань.

Загалом, роль онлайн-спільнот та форумів полягає в тому, щоб зробити навчання програмуванню більш доступним, цікавим та ефективним шляхом взаємодії групи людей, що мають спільні інтереси, о допомагають один одному у навчанні та розвитку своїх навичок програмування. Це дозволяє зрозуміти матеріал краще, забезпечує можливості для співпраці та обміну знаннями, що сприяє підвищенню якості навчання на веб-сайтах для навчання програмуванню. Однак, для оптимального використання таких ресурсів, важливо створити сприятливі умови та застосовувати правильні стратегії співпраці та спілкування.

Список літератури

1. Навчальна платформа Codecademy. URL: <https://www.codecademy.com/>
2. Офіційний сайт Coursera. URL: <https://www.coursera.org/>
3. Офіційний сайт Stack Overflow URL: <https://stackoverflow.com/>

УДК 378.147

Кошелєва М. В.

старший викладач кафедри педагогічних технологій
та мовної підготовки,
Державний університет «Житомирська політехніка»,

Кравченко А. О.

асистент кафедри педагогічних технологій та
мовної підготовки,
Державний університет «Житомирська політехніка»,

Єні І. С.

асистент кафедри педагогічних технологій та
мовної підготовки,
Державний університет «Житомирська політехніка»

СИЛА СВІДОМОСТІ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ: РОЗБЛОКУВАННЯ РІВНЯ ВОЛОДІННЯ МОВОЮ ЗА ДОПОМОГОЮ УСВІДОМЛЕНИХ ПІДХОДІВ

Вивчення іноземної мови – це складна, але корисна справа, яка вимагає відданості, практики та глибокого розуміння законів граматики, лексики та культурних нюансів. Серед різноманітних методів і прийомів вивчення мови, одним з найважливіших аспектів, який значно впливає на ефективність вивчення мови, є свідомість. Будучи свідомими у вивченні іноземної мови, учні можуть розвивати уважність, самосвідомість та цілеспрямовану увагу до процесу навчання. У цій статті ми розглянемо значення свідомості у вивченні іноземної мови і те, як вона може сприяти підвищенню рівня володіння мовою.

Серед науковців, які досліджували свідоме вивчення іноземної мови, можемо назвати Г.М. Козуб, Т.В. Тукову, П.С. Федорову, В. Чорній та ін.

Науковці стверджують, що мовна свідомість студентів формується поступово, починаючи з початкового рівня A1, де студент отримує поняття про процес мовлення, особливості спілкування, фонетичні, графічні та граматичні норми іноземної мови, а подальше формування мовної свідомості відбувається на етапі B2 при вивченні професійної лексики [1, с. 109]. Дослідники ведуть мову про важливу роль мотивації у вивченні іноземних мов, яка тісно пов'язана з усвідомленням навчанням [2].

Мета даної наукової розвідки – видокремити закономірності вивчення іноземної мови, які спираються на усвідомлені підходи.

Розвиток уважності. Уважність відіграє ключову роль у вивченні другої мови. Будучи повністю присутнім і усвідомленим під час вивчення мови, учні можуть зосередитися на її структурі, звуках і значеннях. Практика технік уважності, таких як медитація, дихальні вправи та ведення рефлексивних щоденників, допомагає учням розвинути підвищене почуття усвідомленості, що призводить до глибшого розуміння мови та кращого запам'ятовування інформації.

Розвиток самосвідомості та рефлексії. Самосвідомість – це фундаментальний аспект свідомого вивчення другої іноземної мови. Воно передбачає усвідомлення своїх сильних і слабких сторін, а також навчальних уподобань. Розуміючи свій індивідуальний стиль навчання, студенти можуть адаптувати свої методи навчання для досягнення максимального прогресу. Регулярна саморефлексія дозволяє учням визначати сфери для вдосконалення, ставити реалістичні цілі та відстежувати свій прогрес у часі. Самоусвідомлення сприяє розвитку почуття відповідальності та мотивації, заохочуючи учнів брати на себе відповідальність за свій навчальний шлях.

Активне залучення та зосередженість. Свідоме вивчення іноземної мови передбачає активне залучення та збереження фокусу протягом усього процесу навчання. Пасивне навчання, наприклад, просте слухання або читання без активної участі, може обмежити розвиток мовлення. Щоб підвищити рівень володіння іноземною мовою, студенти повинні застосовувати активні методи навчання, такі як говоріння та письмо мовою, що вивчається, участь у розмовах та виконання мовних вправ. Занурення в мовлення та

активне його використання посилює розуміння та покращує комунікативні навички.

Аналіз помилок та зворотній зв'язок. Свідомі студенти сприймають помилки як цінні можливості для навчання. Аналіз помилок і пошук зворотного зв'язку допомагають учням визначити сфери, які потребують вдосконалення. Розуміючи типові помилки та хибні уявлення, учні вдосконалюють використання мови, розвиваючи більш точні та вільні комунікативні навички. Конструктивний зворотний зв'язок від викладачів, партнерів з мовного обміну або онлайн-спільнот дає цінну інформацію та рекомендації щодо вдосконалення.

Розвиток культурної обізнаності. Мова і культура тісно пов'язані між собою, що робить культурну обізнаність вирішальним фактором у вивченні другої мови. Розуміння культурного контексту, соціальних норм та ідіоматичних виразів покращує розуміння мови та спілкування. Студенти повинні вивчати культурні аспекти, пов'язані з мовою, що вивчається, включаючи звичаї, традиції та культурні практики. Ці знання дозволяють учням використовувати мову належним чином і адаптувати свій стиль спілкування до різних культурних контекстів.

Висновок. Свідомість у вивченні другої мови охоплює уважність, самосвідомість, активну участь, аналіз помилок і культурну обізнаність. Включивши ці елементи у свій процес вивчення мови, студенти можуть розблокувати рівень володіння мовою і розвинути глибший зв'язок з мовою, що вивчається. Усвідомленість сприяє осмисленому та ефективному навчанню, надаючи студентам можливість спілкуватися з упевненістю та точністю. На нашу думку, варто використовувати силу свідомості у вивченні другої іноземної мови, для того, щоб ефективно її опанувати.

Список літератури

1. Козуб Г.М., Тукова Т.В. Формування мовної свідомості студентів-інофонів (усне мовлення). Молодий вчений. № 5.1 (69.1), травень, 2019. С. 109-11.

2. Чорній В. Проблема підвищення свідомості студентів до навчання (мотивації) у процесі викладання іноземних мов. № 9(77) (2020): Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія».

УДК 373.3.016:51

Шаран О. В.

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та методики початкової освіти,
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка

Робур М. М.

здобувач ступеня магістра
факультету початкової освіти та мистецтва,
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ НАВЧАЛЬНО- ПІЗНАВАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

На сьогоднішньому етапі розвитку освіти концептуальні засади розбудови Нової української школи, і зокрема, її початкової ланки, базуються на діяльнісному підході, який передбачає особистісне включення учня в роботу у процесі розв'язування навчальних завдань. За останній час відбувається суттєве зростання ролі роботи з навчання розв'язування різних видів задач в математичній освіті молодших школярів. Школа має підготувати до життя розвинену людину, спроможну не тільки раціонально розв'язувати життєві та професійні задачі, але й усвідомлювати та вміти самостійно ставити перед собою нові задачі.

Формування в учнів навичок самостійної пізнавальної діяльності, творчого потенціалу і здатності використовувати знання на практиці є важливим завданням сучасної української школи. У розвитку названих якостей особистості молодшого школяра велике значення має розв'язування навчально-пізнавальних завдань. Пізнавальне завдання характеризується тим, що воно не дає учневі повний обсяг готової інформації, а стимулює пошук нових знань, сприяє розвитку його пізнавальних здібностей.

Аналіз психолого-педагогічної літератури (Т. Бельчева, Н. Голуб, Н. Гродська, Т. Довга, Б. Друзь, І. Жаркова, Л. Мечник, М. Овчинникова, Н. Підгорна, О. Савченко та ін.) свідчить, що під пізнавальними розуміються такі завдання, які допомагають набути нових знань про об'єкт, спосіб діяльності; до того ж для отримання результату учням необхідно перетворювати наявні дані, виконуючи

цілу низку розумових і практичних операцій в певній їх послідовності.

Навчально-пізнавальні завдання (задачі, запитання, вправи) є видом навчально-пізнавальної діяльності учнів і водночас – спільним об'єктом пізнавальної дії учня і професійно-педагогічної прямої або опосередкованої через існуючі дидактичні засоби дії вчителя (автора посібника, підручника, збірника задач і запитань, завдань тощо) [1].

Завдання різного рівня складності навчально-пізнавальної діяльності поділяються на:

- репродуктивні – розв'язування за зразком та робота з типовими навчально-пізнавальними завданнями у знайомій навчальній ситуації (наприклад, завдання на відтворення вивченого алгоритму множення у стовпчик за зразком, розв'язування задачі за поданим планом, схемою тощо);

- репродуктивно-евристичні – самостійне розв'язування навчально-пізнавальних завдань на основі засвоєння загальних принципів їх розв'язування та обмеженого переносу їх на нові ситуації (наприклад, на виправлення помилок у виконанні вправ та ін.);

- дослідницько-творчі – пошук нових способів розв'язування поданих навчально-пізнавальних завдань, а також самостійна постановка нових завдань (наприклад, самостійне складання задач за ілюстрацією, визначення закономірностей, правил тощо).

Важливою особливістю пізнавальних завдань є те, що вони одночасно виступають і метою, і стимулом, і ядром пізнавальної діяльності школяра, спрямованої на засвоєння навчальної інформації.

Для учителя початкових класів важливим є вміння складати навчально-пізнавальні завдання та застосовувати їх в освітньому процесі. Складаючи навчально-пізнавальні завдання для учнів, учитель у першу чергу розв'язує дидактичне завдання навчання учнів на уроці. Про це описує у своїх працях О. Савченко: «... готуючи диференційовані завдання, вчитель обов'язково зіставляє їх мету й зміст з рівнем знань і розвитку учнів, шукає спільне в змісті й характері завдань, без чого не можна правильно визначити ступінь їх складності для кожної групи, і на цій основі визначає необхідний і посильний зміст та обсяг роботи. Лише за таких умов створюються сприятливі можливості для успішного навчання кожної дитини» [2, с. 108].

Навчально-пізнавальні завдання як носії змісту початкової освіти будуть ефективними в реалізації навчальних, розвивальних та

виховних функцій тільки в разі системного застосування їх вчителями. Ми також вважаємо, що саме зв'язки між завданнями в межах однієї теми, зв'язки завдань між різними темами, урахування зв'язків та взаємозв'язків і взаємнооберненості розумових дій, що забезпечують виконання певних завдань, є необхідною умовою створення системи навчально-пізнавальних завдань.

За матеріалами дослідження проводився експеримент у початковій школі. За результатами експерименту можна зробити висновок, що використання навчально-пізнавальних завдань у процесі навчання математики позитивно впливає на формування математичної компетентності, розвиток самостійності, творчого потенціалу молодших школярів за умови їх систематичного та цілеспрямованого використання.

Список літератури

1. Бельчева Т.Ф. Навчально-пізнавальна задача як об'єкт розумової діяльності молодших школярів. *Рідна школа*. 2006. №1. С. 20 – 21.
2. Савченко О.Я. Розвиток у молодших школярів здатності до самонавчання. *Школа першого ступеня: теорія і практика*: зб. наук. праць Переяслав-Хмельницького держ. пед. університету ім. Григорія Сковороди. Переяслав-Хмельницький, 2003. Вип. 7. С. 15 – 21.

УДК 373.3.016:51:373.3.026

Шаран О. В.

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та методики початкової освіти,
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка

Льода Т. Р.

здобувач ступеня магістра
факультету початкової освіти та мистецтва,
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ НАОЧНОСТІ ТА МОДЕЛЮВАННЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Важливою проблемою педагогічної науки є ефективне навчання здобувачів освіти. Для його забезпечення та враховуючи вікові

особливості учнів молодшого шкільного віку необхідним є використання різних видів наочності та моделювання в початкових класах. На сьогодні актуальним є також розширення видів цих засобів у зв'язку з модернізацією та діджиталізацією освітнього процесу Нової української школи.

Проблема використання засобів наочності у процесі навчання є не новою. Ще у XVII ст. ідею наочності у навчанні досліджував чеський педагог Я. Коменський, пізніше – Дж. Локк, Ж.-Ж. Руссо, Й. Песталоцці, К. Ушинський. Аналіз публікацій останніх років свідчить, що проблема використання наочності в процесі навчання учнів початкових класів є предметом досліджень і сучасних вчених. Зокрема, формування знань і умінь молодших школярів у процесі навчання засобами наочності і моделювання докладно розглянула у своєму дисертаційному дослідженні В. Павелко. Використанню засобів наочності, моделювання у початковій школі присвятили також свої роботи такі вчені, як: І. Ліпчевська, О. Рибалко, А. Романюк, О. Савченко, Н. Сірант, Л. Сухарева, О. Суховірський, Ф. Федотенко, Г. Янченко та інші. Розглянемо особливості використання засобів наочності й моделювання на уроках математики у початковій школі, оскільки уроки математики мають свою специфіку у цьому питанні.

Як зазначають науковці, головне призначення наочного приладдя на уроках математики полягає в тому, щоб полегшити процес утворення абстрактних понять, створити основу для певних узагальнень. Адже наочність використовують не тільки під час пояснення нового матеріалу на уроці, а й під час його закріплення, повторення вивченого, розв'язування задач тощо [1].

Також засоби навчання мають повністю забезпечувати процес досягнення мети навчання, бути зручною формою вираження її суті і подання її учням, відповідати психологічним закономірностям засвоєння матеріалу, а також забезпечувати рух думки від простого до складного [2, с. 95].

Засоби наочності та моделювання в початковій школі доцільно використовувати як традиційні, так і сучасні, інноваційні. Виділяємо такі основні види засобів навчання за їх дидактичною функцією для уроків математики у початковій школі: предметні (зошити, олівці, палички, кубики тощо), образні (предметні картинки, зображення предметів і фігур з паперу і картону тощо), знакові або умовні (цифри, знаки дій, знаки відношень, формули, схеми, графи, графіки,

діаграми тощо), модельні (матеріальні, образні або знакові моделі форм, явищ, відношень тощо), цифрові (комп'ютерні презентації, електронні підручники, комп'ютерні дидактичні ігри тощо [3]). Вони можуть виконувати навчальну, виховну чи розвивальну функції на уроці.

За матеріалами дослідження проводився експеримент у початковій школі. Результати експерименту свідчать, що використання засобів наочності та моделювання у процесі навчання математики ефективно впливає на формування математичної компетентності молодших школярів за умови дотримання низки педагогічних вимог:

- використовувати засоби наочності та моделювання з конкретною метою, не переоцінювати та не знецінювати їх;
- відбирати засоби наочності й моделювання, ефективні для даного випадку, враховуючи при цьому тему, етап її вивчення, психологічні особливості сприймання учнів;
- застосовувати наочність у різних частинах уроку;
- використовувати як традиційні, так й інноваційні засоби наочності, що спрямовані, в основному, на формування емпіричного мислення, та моделювання, що стане опорою для розвитку теоретичного мислення учнів.

Список літератури

1. Бесєдін Б.Б., Смоляков А.В. Використання наочності на уроках математики. *Збірник наукових праць фізико-математичного факультету ДДПУ*. Слов'янськ, 2017. Вип. 7. С. 103 – 109.
2. Малафіїк І. В. Дидактика: навч. посібник. Київ: Кондор, 2005. 397 с.
3. Шаран О.В., Шаран В.Л. Використання електронно-освітніх ресурсів у процесі навчання елементів математики дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку. *Актуальні питання природничо-математичної освіти*. Суми : Сум ДПУ, 2017. № 1 (9). С. 58 – 63.

Кіф'як В. Р.

здобувач магістерського освітнього ступеня
Івано-Франківський навчально-науковий інститут менеджменту
Західноукраїнського національного університету

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Починаючи з 2015 року в Україні почали створюватись об'єднані територіальні громади на основі Концепції реформування місцевого самоврядування. В той же час виникає питання управління фінансами територіальної громади з метою підвищення ефективності використання коштів для здійснення першочергових завдань відповідної громади.

Саме через місцеві фінанси формуються певні відносини органів самоврядування практично з усіма підприємствами, установами, що розміщені на їхній території, і населенням цієї території [1, с. 4]. Ми добре знаємо, що для фінансування охорони здоров'я, соціальної сфери, освіти, культури, житлово-комунального господарства тієї чи іншої територіальної громади потрібні величезні фінансові ресурси. Досвід останніх років показав достатній рівень наповнення бюджету громад. Відповідно кожна територіальна громада має можливість самостійно та швидко, без зайвої бюрократії, економлячи час та ресурси, що витрачались раніше до об'єднання громад на звернення по дотації, ефективно вирішувати поточні питання життєдіяльності фізичних та юридичних осіб на своїй території, а також ухвалювати певні рішення по залученню інвестиційних коштів. Звісно, що ефективний фінансовий менеджмент в таких умовах вкрай важливий. Добре підготовлені спеціалісти у галузі фінансів без великих зусиль розберуться та наведуть лад у справах, забезпечивши порядок в управлінні фінансами територіальної громади. Зусиллями державних та міжнародних організацій створені умови для підготовки кадрів та покращення фінансового менеджменту

територіальних громад. Авжеж, в нових умовах реальності виникають і нові ризики. Подолання корупції ще досі займає провідне місце у діяльності будь-якого органу влади чи місцевого самоврядування. Публічні закупівлі забезпечують прозорість в розподілі та надходженнях фінансових потоків. З кожним роком удосконалюється законодавча база, підвищується кваліфікація спеціалістів, які здійснюють управління фінансами.

З метою мінімізації наявних ризиків негативного впливу управління фінансами об'єднаних територіальних громад та підвищення ефективності цього процесу доцільно:

- забезпечити доступну якісну консультативну підтримку органів місцевого самоврядування;
- запровадити середньострокове бюджетне планування, що базується на стратегічних планах об'єднаних територіальних громад;
- розробити та запровадити обґрунтовані стандарти надання найважливіших суспільних послуг;
- запровадити активне інформування членів громад про їхні права у бюджетному процесі;
- оперативно реагувати органами державного управління на ризики та загрози [2, с. 18].

Незважаючи на небезпеки та ризики, які безперечно будуть з'являтися на шляху розвитку тієї чи іншої територіальної громади, можна з впевненістю стверджувати про позитивний вплив децентралізації на фінансовий стан громад. В цілому, з часом можна буде побачити ефективність реформ та жителям громад контролювати всі етапи управління фінансами від надходження до витрачання.

Список літератури

1. Наталенко Н. В. Фінанси та бюджет об'єднаної громади (навчальний модуль) / Н. Наталенко. Київ: ІКЦ «Легальний статус», 2016. 72 с.
2. Планування та управління фінансовими ресурсами територіальної громади: навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування О. Кириленко, Б. Малиняк, В. Письменний, В. Русін / Асоціація міст України. Київ: ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 396 с.

Кіф'як В. Р.

здобувач магістерського освітнього ступеня
Івано-Франківський навчально-науковий інститут менеджменту
Західноукраїнського національного університету

ФІНАНСОВА СПРОМОЖНІСТЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

З початком становлення української державності, після проголошення незалежності, в Україні стрімко почали впроваджуватися різного роду реформи, законодавча база постійно оновлюється та зазнає змін, що в кінцевому результаті відображається на становищі територіальних громад. З року в рік фінансове становище та фінансова спроможність місцевих громад, зазнаючи впливу законодавчих чинників, давали підґрунтя для становлення міцних та спроможних територіальних громад, що добре справляються з вирішенням питань життєдіяльності тієї чи іншої громади. На шляху свого функціонування органи місцевого самоврядування зіткнулися з проблемою делегованих повноважень, бюджетного регулювання, розподілу фінансових потоків, контролю за витрачанням коштів, залученням інвестицій. Досі більшість статей видатків місцевого бюджету є дотаційними.

Більшість територіальних громад України, маючи право вирішувати питання місцевого значення, неспроможна їх виконувати через брак власних коштів, занепад або відсутність інфраструктури (необхідних будівель, споруд, доріг тощо), а також брак кадрів відповідної кваліфікації. Тому значна частина питань місцевого значення не вирішується належним чином – не утримуються приміщення шкіл і лікарень та інші будівлі комунальної власності, не забезпечується благоустрій території, нічне освітлення вулиць тощо [3, с. 266].

Основною проблемою органів місцевого самоврядування в частині управління фінансами залишається незабезпеченість в повному обсязі бюджетними ресурсами надання суспільних послуг [2, с. 225]. Особливе місце в питанні формування спроможних територіальних громад займає прийняття Закону України «Про об'єднання територіальних громад» та Методики формування спроможних територіальних громад, спрямованих на вирішення питання «запровадження правових засад формування спроможних територіальних громад шляхом підвищення їх фінансової та економічної спроможності» [1, с. 128-134].

Реформа органів місцевого самоврядування, що розпочалась у 2014 році дала позитив для спроможності територіальних громад та вихід на новий рівень розвитку. Територіальні громади отримали цілу низку повноважень та можливостей, разом з тим з'явилися нові загрози, з якими одні впоралися, а інші мали труднощі. Однак, даний досвід є безцінним у процесі державотворення.

Максимально повне використання закріплених законодавством значних можливостей для наповнення місцевих бюджетів стало викликом для деяких органів місцевого самоврядування. Проте, саме від того, наскільки ефективно вони зможуть організувати діяльність з мобілізації усіх джерел фінансового забезпечення, залежить економічна спроможність територіальних громад [2, с. 232].

Отже, ми стоїмо на порозі змін та спостерігаємо зародження таких інституцій, як територіальні громади, що обов'язково покаже результат та стане прикладом для успішних та спроможних громад в Україні.

Список літератури

1. Зелінський С. Е. Оцінка спроможності громад в Україні. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 6/2016. С. 128-134.

2. Управління фінансами територіальних громад: теорія і практика / [Кириленко О., Малиняк Б., Письменний В., Горин В. та ін.]; за заг. ред. О. Кириленко. Тернопіль: Економічна думка, 2019. 280 с.

3. Фінанси об'єднаних територіальних громад: навчальний посібник / [Ситник Н. С., Стасишин А. В., Західна О. Р. та ін.]; за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. С. 266.

Кувік С. І.

здобувач вищої освіти,

Івано-Франківський навчально-науковий інститут менеджменту

Західноукраїнського національного університету

ПРОБЛЕМИ СТРАХУВАННЯ МАЙНА В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Війна в Україні призвела до серйозних проблем на ринку страхування майна. Страхові компанії зіткнулися з низкою викликів, зокрема:

- Зростання цін на страхові послуги.
- Зниження попиту на страхові послуги.
- Нестабільність ринку страхування майна.
- Неможливість страхових компаній виплатити страхові суми у повному обсязі.

Зростання цін на страхові послуги обумовлено такими факторами, як:

- Зростання цін на матеріали та обладнання, які використовуються для ремонту та відновлення майна.
- Зростання витрат на персонал, який займається страховими операціями.
- Зростання ризиків, пов'язаних зі страхуванням майна.

Зниження попиту на страхові послуги обумовлено такими факторами, як:

- Погіршення економічного становища в Україні.
- Нестабільна політична ситуація в Україні.
- Відсутність довіри до страхових компаній.

Нестабільність ринку страхування майна обумовлена такими факторами, як:

- Війна в Україні.
- Збройна агресія Росії проти України.
- Санкції, введені проти Росії.

Неможливість страхових компаній виплатити страхові суми у повному обсязі обумовлена такими факторами, як:

- Нестача коштів у страхових компаніях.
- Зниження доходів страхових компаній.
- Зростання витрат страхових компаній[1].

У 2023 році в умовах війни ринок страхування майна в Україні буде перебувати в складному становищі. Страхові компанії будуть змушені підвищувати ціни на страхові послуги, що призведе до зниження попиту на страхові послуги[4]. Нестабільність ринку страхування майна та неможливість страхових компаній виплатити страхові суми у повному обсязі будуть негативно впливати на розвиток ринку страхування майна в Україні[2]. Проблеми страхування майна в Україні в 2023 році в умовах війни матимуть негативні наслідки для багатьох людей. Страхові компанії змушені будуть підвищувати ціни на страхові послуги, що призведе до того, що страхування майна стане менш доступним для багатьох людей[2]. Зниження попиту на страхові послуги призведе до того, що деякі страхові компанії збанкрутують. Нестабільність ринку

страхування майна призведе до того, що люди будуть менш схильні купувати страхові послуги. Неможливість страхових компаній виплатити страхові суми у повному обсязі призведе до того, що люди будуть втрачати свої будинки та інші активи.

Заходи щодо вирішення проблем страхування майна

Для вирішення проблем страхування майна в Україні в 2023 році в умовах війни необхідно вжити таких заходів:

- Уряд України повинен надати фінансову підтримку страховим компаніям.
- Страхові компанії повинні розробити нові страхові продукти, які будуть доступні для більшості людей.
- Страхові компанії повинні підвищити рівень довіри до себе з боку клієнтів.
- Страхові компанії повинні співпрацювати з урядом України та іншими зацікавленими сторонами для створення більш стабільного ринку страхування майна.

Заходи щодо вирішення проблем страхування майна в Україні в 2023 році в умовах війни будуть складними та вимагатимуть багато часу. Однак вони необхідні для того, щоб захистити права та інтереси людей, які постраждали від війни[3].

Список літератури

1. "Вплив війни в Україні на ринок страхування майна та відповідальності" (Інститут страхової інформації, 2023)
2. "Війна в Україні: вплив на страховий ринок" (Файненшл Таймс, 2023)
3. "Війна в Україні: майбутнє страхового ринку" (Економіст, 2023)
4. "Вартість війни: як війна в Україні впливає на страховий ринок" (Національна асоціація страхових комісарів, 2023)

Кувік С. І.

здобувач вищої освіти,
Івано-Франківський навчально-науковий інститут менеджменту
Західноукраїнського національного університету

ПЕРСПЕКТИВИ СТРАХУВАННЯ МАЙНА В УКРАЇНІ

Страхування майна є одним з найважливіших видів страхового захисту, який забезпечує компенсацію збитків, завданих майну

внаслідок різних непередбачених подій. Ринок страхування майна в Україні є одним із найбільш швидкозростаючих сегментів страхового ринку. За даними НБУ, у 2022 році обсяг страхових премій у секторі страхування майна склав 17,5 млрд грн, що на 15% більше, ніж у 2021 році. Це зростання зумовлено, зокрема, збільшенням попиту на страхування майна як з боку фізичних, так і з боку юридичних осіб.

На перспективи розвитку ринку страхування майна в Україні в 2023 році впливатимуть низка факторів, зокрема:

- Подальше зростання економіки України.
- Збільшення попиту на страхування майна з боку фізичних осіб, зокрема, на страхування житла, автотранспорту та домашніх тварин.
- Збільшення попиту на страхування майна з боку юридичних осіб, зокрема, на страхування комерційної нерухомості, обладнання та транспортних засобів.
- Розвиток інфраструктури ринку страхування майна, зокрема, створення нових страхових компаній і розвиток страхових посередників.

- Покращення регулювання ринку страхування майна.

Однак, на ринок страхування майна в Україні в 2023 році також негативно вплинуть такі фактори:

- Погіршення економічного становища, що може призвести до зниження попиту на страхові послуги.
- Нестабільна політична ситуація, яка може призвести до відтоку капіталу і зменшення інвестицій в економіку України.
- Зростання цін на страхові послуги, що може зробити страхові послуги менш доступними для населення.

Загалом, перспективи страхування майна в Україні в 2023 році є складними і неясними[1]. Однак, очікується, що ринок страхування майна в Україні зросте в 2023 році, але темпи зростання будуть нижчими, ніж у попередні роки[4].

Нижче наведено деякі додаткові деталі, які можуть бути корисними при розгляді перспектив страхування майна в Україні в 2023 році:

- Війна призвела до значних руйнувань майна в Україні. За даними Всесвітнього банку, загальна вартість збитків, завданих війні в Україні, оцінюється в 600 мільярдів доларів США. Ці збитки

включають руйнувань житла, підприємств, інфраструктури та інших об'єктів нерухомості.

- Війна також призвела до погіршення економічного становища України. ВВП України скоротився на 15% у 2022 році, і очікується, що він продовжить скорочуватися в 2023 році. Погіршення економічного становища може призвести до зниження попиту на страхові послуги.

- Війна також призвела до нестабільної політичної ситуації в Україні. Політична ситуація в Україні може призвести до відтоку капіталу і зменшення інвестицій в економіку країни. Це може негативно вплинути на ринок страхування майна.

- Зростання цін на страхові послуги може зробити страхові послуги менш доступними для населення. Зростання цін на страхові послуги може бути викликане такими факторами, як зростання витрат на збитки, зростання витрат на страхування і зростання інфляції.

Незважаючи на складні та нечіткі перспективи, ринок страхування майна в Україні має потенціал для зростання в 2023 році. Основними драйверами зростання ринку будуть зростання попиту на страхові послуги з боку фізичних осіб і юридичних осіб, а також розвиток інфраструктури ринку страхування майна. Однак, на ринок страхування майна в Україні в 2023 році також негативно вплинуть такі фактори, як погіршення економічного становища, нестабільна політична ситуація і зростання цін на страхові послуги.

Список літератури

1. Національний банк України. "Стан страхового ринку України у 2022 році"- <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-pidbiv-pidsumki-roboti-strahovogo-rinku-u-pershomu--pivrichchi-2022-roku>

2. Управління статистики України. "Статистичний щорічник України".

3. Асоціація страховиків України. "Ринок страхування України". – <http://uainsur.com/news/>

4. Київська школа економіки. Звіт "Дослідження ринку страхування майна в Україні"[13-15с].

5. Всесвітній банк. "Оцінка економічних наслідків конфлікту в Україні"[11с].

УДК 338.43.02

Лисевич С. Г.
к.е.н., м. Кривий Ріг

ОБ'ЄКТИВНА НЕОБХІДНІСТЬ ФОРМУВАННЯ ЗВ'ЯЗКУ МІЖ РОЗВИТКОМ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ТА РОЗВИТКОМ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Як свідчать статистичні дані, в Україні збільшується виробництво сільськогосподарської продукції, що дає змогу виробникам отримувати певні доходи. Проте, при цьому відбувається погіршення соціально-економічної ситуації в районах сільськогосподарського виробництва. Отже, спостерігається дві взаємно протилежні тенденції – з одного боку розвиток, з другого боку – деградація. Деградація проявляється у зменшенні чисельності населення сільської місцевості, зростанні рівня безробіття, погіршення якості інфраструктури та ін.

У країні відбувається зменшення кількості населених пунктів, що спричиняє загрозу національній безпеці, бо формування безлюдних територій не сприяє зміцненню держави. Така ситуація склалася через певні недоліки у формуванні та реалізації державної аграрної політики, спрямованої на розвиток сільських територій. На жаль, більшість сільгоспвиробників не зацікавлені у соціально-економічному розвитку відповідних територій. Є окремі випадки, коли підприємства беруть участь у реалізації тих чи інших проектів щодо розвитку сільських територій, але така практика не набула масового поширення.

Стійкий розвиток України включає економічні, соціальні та екологічні складові. Тому необхідно розглядати розвиток сільського господарства в комплексі, що складається з виробництва продукції, збереження родючості ґрунту та захисту навколишнього середовища, а також соціального розвитку території.

За роки незалежності в Україні ще не сформувалися відповідні сучасним вимогам відносини між державою, сільгоспвиробниками та місцевими органами влади у питаннях розвитку територій. Тому необхідно враховувати закордонний досвід у цьому питанні.

Як приклад може бути «Спільна аграрна політика» Європейського Союзу. Головний зміст цієї політики полягає в тому, що за допомогою державного впливу сільгоспвиробники залучаються до розвитку сільськогосподарських територій. Для цього фермери отримують певні фінансові ресурси, створюють нові робочі місця, беруть участь у реалізації різних проектів з благоустрою, захисту природного середовища. Такий підхід дозволяє створити умови проживання у сільській місцевості, близькій до міських умов, що робить проживання там комфортним та перспективним.

Саме використання європейського досвіду у розвитку сільськогосподарських територій України, з урахуванням національних особливостей, може дозволити покращити ситуацію із соціально-економічним розвитком сільських районів.

Найважливішим напрямком у вирішенні проблем сільських територій є також розвиток сільськогосподарської обслуговуючої кооперації. Як показує світовий досвід, саме кооперація сприяє формуванню взаємозв'язків між виробниками продукції, покращенню їх матеріально-технічного забезпечення, переробці та реалізації продукції та ін.

Таким чином, ключовими напрямками розвитку сільських територій є:

- ефективна державна аграрна програма;
- формування та поширення сільськогосподарської кооперації.

Головними напрямками у державній аграрній програмі має бути передбачено:

- будівництво доріг;
- будівництво житла;
- створення переробних виробництв;
- стимулювання розвитку підприємництва в сільській місцевості;
- створення нових робочих місць;
- створення сприятливих умов для життя населення.

Розвиток сільських територій залежить насамперед від формування та реалізації державної аграрної програми та розповсюдження сільськогосподарської кооперації. Саме єднання цих напрямків дозволить багато в чому вирішити проблеми сільських територій, що виникли внаслідок однобокого розвитку сільського господарства з метою отримання прибутку.

УДК 339.14:658.8:005

Панченко О. А.

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
спеціальності «Маркетинг»,

Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Гаркуша С. А.

к.е.н., доцент,

доцент кафедри обліку і оподаткування,

Сумський національний аграрний університет

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЗБУТОМ ПРОДУКЦІЇ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Сьогодні актуальна тема розподілу продукції на підприємстві, адже джерело існування будь-якого господарюючого суб'єкта – це збут продукції. Але навіть найкращий асортимент продукції надасть необхідний ефект лише в тому випадку, якщо буде забезпечено менеджментом. Збут є життєво важливою ланкою у системі зв'язку між підприємством та споживачами. Варто враховувати, що особливою рисою ринку упаковки для харчових продуктів і напоїв, фармацевтичної та технічної промисловості є його соціальна спрямованість, при якій максимізація прибутку є головним пріоритетом. Само по собі, дане виробництво представляє специфічну форму діяльності, результат якого спрямований на створення матеріального блага.

Перед підприємствами всіх форм власності, що здійснюють свою господарську діяльність на території України, актуальним на сьогодні є питання управління збутовою діяльністю. Підвищення ефективності господарської діяльності та фінансового стану підприємств напряму пов'язані з вирішенням проблем та спірних питань в системі управління збутовою діяльністю підприємств [1].

Управління збутом є однією з слабких ланок в системі функціонування підприємств. Незначна ефективність системи збуту тягне за собою значні втрати доходів. Капітальні вкладення в сферу реалізації мізерні, хоча світовий досвід свідчить про те, що система збуту повинна розвиватися випереджаючими темпами у порівнянні з виробництвом продукції.

Успіх виробництва будь-якої продукції, в основному, має залежність від ефективності збуту. Менеджери підприємства,

грунтуючись на власних навичках, знаннях, інтуїції та досвіді, переконані, що замало зробити якісний товар, його ще потрібно якісно реалізувати: реалізувати так, щоб покупець був задоволений і в подальшому купував продукт саме даної торговою марки.

Збут – це процес просування товару від виробника до споживача, що включає транспортування товару, складування, зберігання, підтримування запасів на потрібному рівні, просування до оптовим і роздрібним торговцям, передпродажну підготовку, оформлення замовлень, документів і страховок, здійснення контролю за рухом вантажів і продаж товару [2, с. 160].

Збутова діяльність промислових підприємств займає провідне місце у системі управління, зокрема має мету, підпорядковану управлінню стратегічним розвитком підприємства, спрямовану на формування системи забезпечення, врахування галузевих особливостей, проблем внутрішнього та зовнішнього характеру. Використання науково обґрунтованих підходів до управління збутовою діяльністю промислових підприємств дозволить керівникам приймати ефективні дійові рішення [3, с. 67].

Збутова політика підприємства мусить поєднуватися органічно з характеристиками товару, позиціонуванням на ринку, ціновими стратегіями та способами просування.

Збутова політика підприємства повинна бути побудованою таким чином, щоб забезпечити підприємству найоптимальніші конкурентні позиції на ринку враховуючи оптимальний розмір витрат. Ріст рівня конкуренції на ринку призвів до того, що господарюючі суб'єкти мають вирішувати деякі проблеми збуту виходячи з власної збутової політики:

- спроможність роз'яснити відмінність між аналогічними товарами – тільки невелика кількість підприємств виробляє й пропонує продукцію, що за багатьма критеріями ліпша, ніж у конкурентів;

- спроможність групувати товари, утворюючи так звані «комплексні рішення» – оскільки запити споживачів увесь час змінюються;

- спроможність продавати товари більш підготовленим покупцям – перш ніж здійснити остаточний вибір, покупці оцінюють та аналізують альтернативи;

- спроможність консультувати покупців.

Слід зауважити, що практичні дії щодо визначення пріоритетних напрямів збутової діяльності дадуть позитивні результати лише в

тому випадку, якщо будуть ґрунтуватися на відповідності до оновленої методичної бази, орієнтуючись, загалом, на стратегічний розвиток підприємства.

Список літератури

1. Терент'єва Н.В. Управління збутовою діяльністю в системі управління підприємством. *Ефективна економіка*. 2016. № 2. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/2_2016/21.pdf

2. Клочан О.М. Особливості системи збуту підприємства. *Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції з проблем вищої освіти і науки «Сучасні виклики сталого розвитку бізнесу»*. 2021. С. 159-160. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/11/159.pdf>

3. Мостова А.Д., Познякова Т.А. Удосконалення управління розподілом та збутом продукції торговельного підприємства з використанням цифрових технологій. *Академічний огляд*. 2021. №2 (55). С. 59-68. URL: <https://acadrev.duan.edu.ua/images/PDF/2021/2/7.pdf>

УДК 338.43:631.1

Стегней М. І.

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економіки та фінансів,
Мукачівський державний університет
<https://orcid.org/0000-0002-4688-6447>

Михальчинець Г. Т.

кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри економіки та фінансів,
Мукачівський державний університет
<https://orcid.org/0000-0003-1109-5896>

Попович О. П.

асистент кафедри менеджменту,
управління економічними процесами та туризму,
Мукачівський державний університет
<https://orcid.org/0000-0001-7563-8277>

СТАЛІЙ РОЗВИТОК АГРОПІДПРИЄМНИЦТВА ЗАДЛЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

Продовольча безпека є однією з найважливіших пріоритетних справ, що стоїть перед країнами у сучасному світі. Забезпечення

населення стабільним доступом до безпечних та якісних продуктів харчування є основою для здорового та сталого розвитку суспільства. Особливо актуальним стає цей аспект в умовах глобальної нестабільності, військових конфліктів та економічних викликів, які безпосередньо впливають на сільське господарство та агропідприємництво.

Світ стикається з надзвичайною потребою у розвинутому та стійкому агропромисловому секторі, який забезпечує стале виробництво, переробку та постачання продовольства в умовах економічних змін та неспокою. Саме тут розгортаються справжні виклики та можливості для розвитку агропідприємництва як ключового гравця у досягненні продовольчої безпеки національного та глобального рівня.

Саме тому викликає інтерес до вивчення та аналізу ролі агропідприємництва у забезпеченні продовольчої безпеки та можливостей його розвитку в умовах викликів та нестабільності. Важливим є постійний моніторинг основних проблем та перешкод, з якими стикається агропідприємництво, а також ідентифікація потенційних шляхів для покращення ефективності та стійкості сільського господарства.

Не зменшується актуальність розвідок інноваційних та стало орієнтованих рішень, що сприятимуть підвищенню виробництва та якості продовольства, забезпечуючи національну безпеку та добробут населення. Зростаючі потреби світового населення та складні виклики сучасного світу вимагають комплексного підходу до розвитку агропідприємництва, де продовольча безпека стає невід'ємною частиною у сталому та взаємозв'язаному розвитку територіальних громад та суспільства в цілому.

На основі аналізу та дослідження взаємозв'язку між агропідприємництвом та продовольчою безпекою, можливо окреслити цілеспрямовані стратегії та рекомендації для сприяння розвитку стійкого та інноваційного агропромислового сектору. Успішна співпраця між представниками сфери підприємництва, органами влади та громадськістю може стати вагомим кроком до досягнення продовольчої безпеки та сталого розвитку національної економіки [1-2].

Покращення продовольчої безпеки є ключовим завданням для сучасних держав, а спільні зусилля представників різних секторів суспільства можуть стати вирішальним чинником у досягненні цієї стратегічної мети [3].

Вимоги до сталого розвитку агропідприємництва заради продовольчої безпеки полягають у впровадженні комплексних та довгострокових заходів, що сприятимуть ефективному та стійкому виробництву продовольства, забезпечуватимуть безпеку та якість харчування населення та збалансоване використання ресурсів. Основні вимоги включають:

1) Екологічна сталість. Забезпечення екологічної безпеки в сільському господарстві та агропідприємстві є важливим аспектом сталого розвитку. Методи виробництва повинні бути екологічно безпечними, не шкодити навколишньому середовищу, зберігати ґрунт та водні ресурси.

2) Ефективне використання землі. Оптимізація використання земельних ресурсів допомагає забезпечити максимальний виробничий вихід при мінімальному навантаженні на навколишнє середовище. Важливо раціонально планувати агропідприємство та використовувати земельні ресурси для вирощування продуктів першої необхідності.

3) Розвиток інновацій. Впровадження сучасних технологій та інноваційних підходів у сільське господарство допомагає покращити якість виробництва та ефективність роботи агропідприємств. Високотехнологічні методи забезпечують зростання виробництва продуктів і підвищення їх якості.

4) Розвиток малих та середніх підприємств. Підтримка та стимулювання розвитку малих та середніх агропідприємств сприяє диверсифікації виробництва, збільшенню робочих місць та забезпеченню стабільного виробництва продовольства.

5) Соціальна відповідальність. Агропідприємства повинні приділяти увагу соціальним питанням, забезпечувати гідні умови праці та забезпечення для своїх працівників, а також сприяти розвитку та забезпеченню благополуччя місцевих громад.

6) Розвиток ринків збуту. Розвиток інфраструктури та ефективних ринків збуту допомагає підприємствам збуту продукції, а також

розвиває ланцюжки поставок, що сприяє розвитку агропідприємництва.

7) Ресурсозбереження. Використання ефективних та екологічно чистих методів виробництва допомагає зберігати природні ресурси та гарантує сталість агропідприємництва у довгостроковій перспективі.

Сумарно, сталий розвиток агропідприємництва заради продовольчої безпеки вимагає комплексних підходів, що забезпечують екологічну, економічну та соціальну стійкість виробництва продуктів харчування. Поліпшення умов праці, раціональне використання природних ресурсів, розвиток інноваційних технологій, сприяння розвитку малих та середніх агропідприємств та партнерських відносин між учасниками галузі – усе це сприяє досягненню продовольчої безпеки в умовах війни та забезпечує стабільне й стале агропідприємництво.

Виконання цих вимог не тільки сприяє подоланню можливих викликів та кризових ситуацій, таких як воєнні конфлікти, природні катастрофи чи економічні турбуленції, але й сприяє сталому зростанню та підвищенню конкурентоспроможності сільського господарства. Дотримання принципів сталого розвитку у сфері агропідприємництва допомагає забезпечити населення якісними та доступними продуктами харчування, збільшити експорт аграрної продукції та зміцнити економічну незалежність країни.

Список літератури

1. Стегней М.І. Аналіз виробництва сільськогосподарської продукції в контексті продовольчої безпеки: регіональний та національний аспект / М. І. Стегней, Г. Г. Білак, А.-М.І. Архангельська // Економіка та суспільство : електронний науковий фаховий журнал. – Мукачево, 2017. – №12. – С.149-154.

2. Business process management in the food industry under the conditions of economic transformations / I. Irtysheva, M. Stehnei, N. Popadynetsc [et al.] // Management Science Letters : journal. – Canada, 2020. – Volume 10. – P. 3243-3252.

3. Global food security index 2021. URL: <https://impact.economist.com/sustainability/project/food-security-index>

УДК 339.726:338.245

Шумська С. С.

д.е.н., провідний науковий співробітник,
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»

БЛАГОДІЙНІСТЬ – ВАЖЛИВА ФОРМА ПІДТРИМКИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Для підтримки України у складний період неспровокованої воєнної агресії міжнародна спільнота зробила важливі кроки, що дали можливість вистояти державі та її громадянам. Як свідчать дослідження експертів **Кільського інституту світової економіки** від початку війни (з 24 січня 2022 р. по 31 травня 2023 р.) міжнародні партнери виділили для України майже 170 млрд євро [1]. Зазначена сума представляє кількісну оцінку офіційно наданої військової, фінансової та гуманітарної допомоги від урядів іноземних держав, а також міжнародних фінансових організацій.

Разом з тим, не менш важливою формою підтримки України стала діяльність **благодійних організацій та фондів, які допомагають громадянам, що опинилися під час війни в складних життєвих умовах.** Серед фондів за участі міжнародної спільноти, які представлені, наприклад, у переліку Асоціацією міст України, що надають допомогу українцям, варто виділити наступні [2]:

- **Юнісеф «Спільно»:** грошова допомога надається родинам (в т.ч. прийомним батькам та батькам-вихователям) в Україні, які мають троє і більше дітей до 18 років, з яких принаймні одна дитина не досягла двох років на момент подачі заявки; мають двоє і більше дітей до 18 років, з яких принаймні одна дитина з інвалідністю;

- **Агентство ООН у справах біженців:** допомога надається внутрішньо переміщеним особам у Львівській, Черкаській, Кіровоградській, Полтавській, Запорізькій областях;

- **ЄДопомога:** платформа, яка організовує надання грошової допомоги від міжнародних організацій мешканцям України, включаючи тих, хто перебуває на тимчасово окупованих,

деокупованих територіях або таких, що знаходяться в зоні активних бойових дій.

- *Gate to Ukraine*: платформа, що допомагає американцям надавати допомогу українським багатодітним сім'ям, які постраждали внаслідок війни, були вимушені переїхати, або знаходяться на тимчасово окупованих територіях;

- *Проект \$1k Україна*: допомога родинам, які перебувають в біді. Проект зв'язує родину зі спонсором, який пожертвує гроші безпосередньо на банківський рахунок в Україні;

- *Спільнота батьків «Кідфрендлі» (допомога сестер для матерів у скруті)*: допомога українським мамам у складному становищі.

Велику роль у розгортанні потужних благодійних зборів на користь підтримки України відіграють відомі у світі актори та режисери, музиканти та науковці, спортсмени та художники. Так, зокрема, завдяки амбасадорам платформа UNITED24 реалізує багато проектів, і головне – тримає нашу країну у фокусі уваги міжнародної спільноти, розповідаючи про боротьбу українців за свободу та цінності всього демократичного світу [3]. За рік роботи офіційна фандрейзингова платформа UNITED24, що була створена для співпраці з благодійними фондами, партнерами, донорами та публічними особами у всьому світі, об'єднала довкола допомоги Україні людей зі 110 країн. Станом на 27 липня 2023 р. всього зібрано \$ 423252326 [3], де донор обирає один із п'яти напрямів, за якими розподіляються кошти: «Оборона», «Гуманітарне розмінування», «Медична допомога», «Відбудова України», «Освіта та Наука».

Українці, окрім волонтерської діяльності, активно донатили у різні благодійні проекти. Так, зокрема, переважну більшість коштів, які українці перерахували на рахунки UNITED24, були призначені на потреби ЗСУ (на оборону) – 4,93 млрд грн або 89% усіх отриманих цією платформою донатів. Решта 11% були зібрані на медичну допомогу і на відбудову України – 0,45 млрд. гривень та 0,16 млрд. гривень, відповідно [4].

З початку війни загальна сума благодійних внесків на потреби Збройних Сил та на підтримку гуманітарних ініціатив сягнула 98,9 мільярда гривень [5, 6]. Як свідчать експерти, ця сума включає всі

пожертви громадян банківськими переказами, внески приватних компаній та банків. Через благодійні фонди українці зібрали донатів на 54,6 млрд грн.; приватні компанії загалом зібрали 17,9 млрд грн, банки – 3,7 млрд грн. [6]. Найбільш популярним каналом донатів на ЗСУ став *спецрахунок Нацбанку* для збору коштів на потреби армії, відкритий 24 лютого 2022 року – на нього переказали 25 млрд грн. Другу та третю сходинку посіли *фонд United24* – 12,1 млрд грн та *фонд Повернись живим* – 6,8 млрд грн. *Фонд Сергія Притули* зібрав 4,2 млрд грн. На різні окремі ініціативи, загалом українці переказали 22,7 млрд грн. Найбільше переказів зроблено через Монобанк, на рахунки якого переказали 17,2 млрд грн, ПриватБанк – 5 млрд грн, Райффайзен – 300 млн грн та Ощадбанк – 200 млн грн. [5].

Список літератури

1. Christoph Trebesch, Arianna Antezza, Katelyn Bushnell, Andre Frank, Pascal Frank, Lukas Franz, Ivan Kharitonov, Bharath Kumar, Ekaterina Rebinskaya, Christopher Schade, Stefan Schramm & Leon Weiser (2023). "The Ukraine Support Tracker: Which countries help Ukraine and how?" Kiel Working Paper, No. 2218, 1-75.

2. Перелік організацій та фондів, які допомагають українцям під час війни. URL: <https://auc.org.ua/novyna/perelik-organizaciy-ta-fondiv-yaki-dopomagayut-ukrayincyam-pid-chas-viyny>

3. Офіційний сайт United24. URL: <https://u24.gov.ua/uk>

4. Льченко Лія. У червні українці перерахували рекордну суму для ЗСУ. *Економічна правда*. 21 липня 2023. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/07/21/702446/>

5. Жарикова А. З початку війни на потреби ЗСУ та благодійність зібрали майже 100 млрд: топ фондів та банків. *Економічна правда*. 29 травня 2023. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/05/29/700615/>

6. Ціна перемоги. Які благодійні фонди зібрали найбільше донатів на ЗСУ – велике дослідження NV. *Бізнес*. 29 травня 2023. URL: https://biz.nv.ua/ukr/economics/skilki-zvichayni-ukrajinci-zadonatili-na-zsu-yaki-blagodiyini-fondi-zibrali-naybilshe-50327840.html?code=3e0df9fe-bfe1-4a7f-876e-bb34d9a997eb&fbclid=IwAR2xz_vtiRal72K61Op_wx7BARRwAF6eVZW-NnTlqSfVJE6W7Y38UM2WEDI

УДК 373.011.3-052:613.84

Домбровська Н. В.
здобувачка вищої освіти СВО магістра,
Житомирський медичний інститут

ПРОБЛЕМА ТЮТЮНОПАЛІННЯ СЕРЕД УЧНІВ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ

Більшість людей, які вживають тютюн, розпочали куріння саме в підлітковому віці. Це спричиняє швидке формування нікотинової залежності та ускладнює відмову від куріння у старшому віці. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я серед споживачів тютюну 6-8 % – діти підліткового віку. Палить кожен п'ятий п'ятикласник, майже половина восьмикласників. Відповідно до опитування ESPAD, досвід куріння сигарет є більш розповсюдженим у хлопців (56,2%), ніж у дівчат (45,1%). Така сувора статистика свідчить про відсутність у підлітків розуміння та важливості відповідального ставлення до збереження та зміцнення власного здоров'я.

Куріння є фактором ризику для будь-якої інфекції нижніх дихальних шляхів. Кожна десята смерть від хвороб серця спричинена ним. Куріння є одним із ключових факторів ризику розвитку ішемічної хвороби серця, інсульту і хвороби периферичних судин [1, с. 14].

Значний вплив має куріння зокрема на організм підлітка:

– провокує виникнення раку легенів та інших захворювання дихальної системи;

– виснажує нервові клітини: підлітки стають неуважними, повільніше міркують і швидко стомлюються;

– викликає патологію зорової кори, змінюючи відчуття кольору і зорового сприйняття в цілому, що може негативно вплинути на гостроту зору. Крім того, останнім часом окулісти ввели нове поняття – тютюнова амбліопія – яка виникає як наслідок інтоксикації при курінні.

– несприятливо впливає на діяльність щитовидної залози, що веде за собою порушення сну, загального стану здоров'я;

– передчасно зношує серцевий м'яз: за даними досліджень, ризик інсультів значно збільшується, якщо курити людина почала в підлітковому віці [2, с. 22-29].

Проте куріння, на думку підлітків, це – шкідлива звичка, яка не несе сильної загрози. Підлітковий вік – це період пошуків способів виразити себе та свою унікальність, водночас відповідаючи тим чи тим уявленням про "крутих дорослих". Підлітки знаходять масу причин, щоб почати курити. Їм в міру своєї незрілості важко оцінити, чим небезпечне куріння. Вони живуть сьогоднішнім днем, не уявляють, що в якості наслідків куріння через 10-15 років виникають хронічні захворювання і недуги.

Попри Закон про заборону реклами сигарет, продажу сигарет неповнолітнім, а також куріння у громадських місцях чи закладах громадського харчування, ця проблема досі є актуальною для нашого суспільства. Шкода куріння для підлітка очевидна, але навіть, знаючи про наслідки, школярі продовжують курити.

Таким чином, проаналізувавши тютюнозалежність як гостру соціально-педагогічну проблему сьогодення, нами було визначено, що причин формування пристрасті до куріння цигарок в підлітковому віці багато, але найбільш поширені такі, як цікавість, приклад дорослих, друзів, вплив телебачення, кіно й т.д. Задля здійснення профілактики вживання підлітками тютюнових виробів доречним є формування та розвиток культури здоров'я серед підлітків шляхом організації їх життєдіяльності на позиціях здорового способу життя.

Список літератури

1. Артюшкіна Л. М. Соціальний педагог школи : теорія і практика роботи : Навчально – метод. посібник для студентів спец-ті «Соціальна педагогіка». Суми : СумДПУ, 2014. 124 с.

2. Яременко О. О. Тютюн, алкоголь, наркотики в молодіжному середовищі: вживання, залежність, ефективна профілактика. Київ : Слово, 2015. 193 с.

УДК 615.017

Сивий С. М.

асистент кафедри нормальної та
патологічної клінічної анатомії

Одеський національний медичний університет

Щербатий О. А.

Студент 6 курсу

Львівський національний медичний університет
ім. Данила Галицького

ВПЛИВ ЕНЕРГЕТИЧНИХ НАПОЇВ НА ОРГАНІЗМ ЛЮДИНИ

Енергетичні напої (енергетики) є одними з найбільш поширених напоїв за рівнем продажів у сучасної молоді. Хоча раніше основними споживачами цих напоїв були спортсмени наразі ринок енергетичних напоїв зростає та поширюється на різні сфери споживання а саме на підлітків та молодих людей у віці від 18 до 34 років. Причиною такого попиту є спосіб їхнього життя та чутливість до реклами. Рекламні кампанії в основному пропагують психоактивний, стимулюючий ефект напою, обіцяючи активність у будь-який період дня і ночі.

За даними Americas Food and Beverage Show 2007 року було підтверджено, що основним цільовим ринком компаній, які займаються енергетичними напоями, були підлітки та молодь. У їхній оцінці було зазначено, що багато компаній, які займаються виготовленням такого виду продукції, використовують тактику перехресного просування для охоплення аудиторії, інтегруючи свій продукт з екстремальними спортивними подіями, такими як Xgames, NASCAR чи Red Bull Air Race. Хоча спочатку енергетичні напої були призначені для спортсменів, варто зазначити, що, згідно з даними Всесвітнього антидопінгового агентства, надмірне споживання кофеїну тепер вважається контрольованою речовиною під час змагань. Національна університетська спортивна асоціація (NCAA) наразі вважає кофеїн і гуарану забороненими речовинами, якщо рівень сечі перевищує 15 мікрограмів на мілілітр. Підлітки часто вживають енергетичні напої перед і під час тренувань. Практика може швидко призвести до зневоднення, тремору,

теплого удару або серцевого нападу. Поєднання втрати рідини через потовиділення під час фізичних вправ і сечогінного ефекту кофеїну може значно збільшити ризик зневоднення. Національна федерація державних асоціацій середніх шкіл, рекомендуючи воду та спортивні напої для зволоження, особливо не рекомендує енергетичні напої та зазначає потенційні ризики. Підлітки повинні бути обізнані та проінформовані про важливість споживання достатньої кількості води під час тренувань та ігор, особливо у літні місяці. Не важко здогадатися, що легковажне ставлення, інколи, приводило до летальних випадків, проте ЗМІ часто перебільшують про це, адже ватро зважати на стан здоров'я людини, яка зловживає цим напоєм. Тим не менш, лише кілька досліджень вивчали фізіологічні ефекти окремих інгредієнтів або потенційні синергічні ефекти; крім того, результати експериментальних досліджень були непереконливими, а іноді й суперечливими, тому доцільно дослідити обґрунтованість таких претензій

Основною діючою речовиною енергетичних напоїв є кофеїн. Енергетичні напої сильно відрізняються за вмістом кофеїну (від 50 до 505 мг на банку або пляшку) і концентрацією кофеїну (від 2,5 до 171 мг на 30 мл). Для порівняння, чашка звареної кави містить від 77 до 150 мг кофеїну [1]. Вчені сходяться на думці, що здорова доросла людина може споживати до 400 мг кофеїну на день (еквівалент чотирьох чашок кави), однак, згідно з даними Американської академії педіатрії, діти віком від 12 до 18 років повинні споживати не більше 100 мг кофеїну на день (одна чашка кави, 2-3 чашки чаю або близько двох газованих напоїв). Крім того, академія рекомендує дітям взагалі уникати енергетичних напоїв. Необхідно також враховувати генетичні фактори, пов'язані з уразливістю, кофеїновим отруєнням або залежністю. Дослідження, у яких порівнювали однояйцевих і різнояйцевих близнюків, показали більшу відповідність щодо інтоксикації кофеїном і загального споживання кофеїну у монозиготних близнюків [2]. Маючи це на увазі, необхідні подальші дослідження, щоб з'ясувати, чи є вживання енергетичних напоїв шляхом до інших форм наркотичної залежності.

Таурин - це амінокислота, яка міститься в тканинах тварин. Вважається, що він може посилити ефект кофеїну і також зменшувати м'язову втому. Джерелами таурину є м'ясо, молочні

продукти їжа та риба. Таурин вважається необхідним для нормального розвитку і росту немовлят, Тому його часто додають в дитячі суміші. Як дієтична добавка таурин продається як речовина підтримуюча здоров'я жовчних шляхів, здоров'я очей, а також як профілактичний і лікувальний засіб., та лікування застійної серцевої недостатності. Дози таурину в енергетичних напоях знаходяться в діапазоні від 600 до 1000 мг на порцію 237 мл. Однак жодних побічних ефектів таурину задокументовано не було Дослідження на тваринах показали, що тривалий вплив таурину може викликати гіпоглікемію, але зменшує ризик ішемічної хвороби серця. Експериментуючи на тваринах, також з'ясувалося що можуть проявитися протисудомні та епілептогенні властивості такрину [3].

Таким чином енергетичнв напої та їхні складові мають. неоднозначний вплив на організм людини, велика доза кофеїну в напої серед молоді може викликати кофеїнову залежність та привести в майбутньому до низки проблем зі сторони серцево судинної системи та системи ЦНС.

Список літератури

1. Babu, K., Church, R., & Lewander, W. (2008). Energy drinks: The new eye opener for adolescents. *Clinical Pediatric Emergency Medicine*, 9, P. 35.
2. John P. Higgins, Kavita Babu, Patricia A. Deusterand Jane Shearer. Energy Drinks: A Contemporary Issues Paper. *American College of Sports Medicine Volume 17 & Number 2 (2018)*, P. 68.
3. Cecile A Marczinski, Mark T Fillmore, Energy drinks mixed with alcohol: what are the risks? *Nutrition Reviews*, Volume 72, (2014). P. 100.

УДК 616.94-053.2/.5-008-07-08-037.72

Ячник І. М., Карпенко Н. П., Метленко О. В., Реготун Р. В.,
Маркін Є. Л., Лисенко Є. А.

Національний університет охорони здоров'я України
імені П. Л. Шупика

Національний медичний університет імені О. О. Богомольця
Національна дитяча спеціалізована лікарня «ОХМАТДИТ»

ПАТОФІЗІОЛОГІЯ ЖИРОВОГО ОБМІНУ. ЧАСТИНА І.

Актуальність і аналіз. порушення обміну речовин може виникати на всіх етапах лікування дорослого чи дитини з хірургічною або соматичною патологією. Це проявляється на всіх рівнях біологічної організації – від молекулярно – клітинного до органів та систем. Етіологічно, зміни в обміні ліпідів можуть відбуватися за багатьох факторів та механізмів, які ми детально розберемо. Це і нервово - гормональне порушення, імунно – генетичне пошкодження, агресивна дія патогенетичних агентів.

Мета. Теоретично – практичний аспект дослідження та використання знань обміну ліпідів при різних патологічних станах, з метою корекції.

Матеріали і методи. Патолофізіологія жирового обміну.

Або його ще іменують патолофізіологія ліпідного обміну. Жири, вони мають приближений до жовтого кольору (приблизно, так здається). Ліпіди і жири майже одне й теж саме.

1. Джерело. 1) Екзогенні жири, які до нас з вами потрапляють з їжею – це жири: рослинного та тваринного походження і т.д. 2) Є ще ендогенні жири – це наші з вами жири, які знаходяться в депо (так звана жирова тканина) або наші з вами жири, які перетворюються в середині, оскільки у нашого організму є така здатність утворювати жири – це процес називаємо ліпонеогенез або літогенез. 3) Гормон, який це все активізує, а саме ліпонеогенез називають інсуліном. Рахується, що інсулін є самим сильним гормоном, який із цукру робить жир (із вуглеводів – ліпонеогенез). Добова потреба складає 50-100 г.

Види ліпідів: 1) Жирні кислоти (вони є насичені та ненасичені). 2) Тригліцериди, вони у нас в організмі, як резерв для енергії (99%), рахують, що найбільше енергії виходить від розпаду жирів, майже 99%. Хоча у нас в організмі відбувається спочатку розпад вуглеводів, а потім жирів, жири ми бережемо в депо. 3) Фосфоліпіди і гліколіпіди – вони нам потрібні для формування структури клітинної мембрани (наприклад, для клітинної мембрани, має вигляд овалу з ніжками). 4) Є ще жири (стероїдні) стероїди: (холестерин), для клітинної мембрани, жовчних кислот, стероїдних гормонів. Ще є стероїдні жири, холестероїдні – вони необхідні для синтезу гормонів. Деякі гормони у нас по структурі – вони жирові (холестеринові) – ми їх називаємо стероїдні гормони, ми туди відносимо: глюкокортикостероїди, мінералокортикостероїди, статеві, вони рахуються холестериновими (жировими). 5) Ейкозаноїди: похідні арахідонової кислоти, якщо ми згадаємо, що клітинна мембрана складається із овального елемента (це і є фосфоліпід) і ми спостерігаємо хвіст (то хвіст – це арахідонові кислоти). Із арахідонових кислот, шляхом дії ферментів утворюються ось такі біологічно активні речовини як: простагландини, лейкотрієни і тромбоксан А2 (і ми їх називаємо ейкозаноїди – похідні арахідонової кислоти).

2. Перетравлення ліпідів або жирів. Любий обмін починається із надходження. Так от, надходження жирів починається із ротової порожнини, там відбувається механічне перетравлення. У нас в ротовій порожнині немає хімічного перетравлення, немає ферментів. Далі, жири потрапляють в шлунок, в якому також немає хімічного перетравлення, немає ферментів для перетравлення жирів. Далі, в дванадцятипалу кишку суди надходить сок підшлункової залози. До складу соку підшлункової залози входять: ліпаза і фосфоліпаза, ці два ферменти і перетравлюють жири. 1) Під дією ліпази підшлункової залози перетравлюються жири.

У нас ще є жовч.

Для чого вона нам в цьому процесі?

Жовч потрібна для емульгування. Під дією жовчі відбувається емульгування.

Що значить слово емульгування?

Емульгування означає, що жовч оточує ці жири: по – перше, для того щоб можна було їх потім всмоктувати; по – друге, на цю жовч (на цей слой) добре адсорбується ліпаза і тоді вона буде добре діяти на жири. І так, жовч: для емульгування і перетравлення; для ліпази - для всмоктування.

Триацилгліцерин -> жирні кислоти, гліцерин. А тільки після цього настає всмоктування. Якщо перетравлюються жири, а жири якщо вони перетравлюються, то вони розпадаються до мономерів, а це жирні кислоти і гліцерин (т.б. жирні кислоти і гліцерин) і тоді вони зможуть всмоктуватись через стінку кишківника.

3. Всмоктування. Частина жирних кислот йде в печінку, де повторно бере участь в синтезі жовчі. Взагалі жири не повинні знаходитись в вільному вигляді в крові. Тому дуже часто, частина жирів при всмоктуванні через стінку кишківника потрапляє в лімфатичні судини кишківника, звідти вони курсують і ідуть далі в загальний системний кровообіг, де потрапляють в підключичну вену, звідти вони направляються в легені і депонуються як раз в легенях.

Чому депонуються в легенях?

Нагадаємо про те, що в легенях є такий ресурс, як ліпопектичні властивості (т.б. регуляція поступлення жирів в артеріальну кров та часткова затримка хіломікронів в легенях) і легені беруть участь в регуляції – чи залишати жири або віддавати в кровообіг. Це нам з вами пояснює, що чим більша екскурсія легень – тим більше легені віддають жир організму. І це нам пояснює і те, чого співаки опери мають збільшену вагу – тому, що у них екскурсія легень висока і у них постійно (майже) запрокинута голова назад (по типу «спостерігаю на людей звисока») – тому жири віддаються із легень в організм і вони депонуються не в легенях і тому вони мають збільшену масу тіла, до того ж вони (співаки опери) малорухаються (т.б. фізично не тренуютьс). Натомість футболісти мають також високу екскурсію легень, але вони не мають зайвої ваги, тому що вони одразу спалюють жири під час фізичних навантажень. Частина жирів все ж таки піде в печінку але більша частина попаде в лімфатичні судини, а частина виведеться з хімутом.

Транспортні форми жиру – це ліпопротеїди, вони ж будуть спробувати проникнути через стінку кишківника, а далі жири підуть в кров, а потім в лімфатичні судини або воротну вену.

Чому це погано коли у вільному вигляді знаходяться жири в крові?

Тому що великий ризик розвитку і формування атеросклерозу, накопичення жирів і таке інше. Тому у нас з вами є транспортери або так звані транспортні форми жирів, вони починають працювати та виконувати свою функцію у стінки кишківника і вони називаються (вже ми їх згадували) хіломікрони. Хіломікрони – вони по складу нагадують, як клітинна мембрана клітин, а з зовні фосфоліпіди. Фосфоліпіди гідрофільні, а в середину заходять жири і от ця транспортна форма переносить жир від стінки кишківника в органи і тканини. Далі хіломікрони коли віддають від себе жир органам і тканинам і в хіломікронах жирів стає менше, вони можуть перетворитись в іншу транспортну форму, яка називається ліпопротеїдами. Ліпопротеїди – від назви, ліпо – жир, протеїд – це білок, це транспортні форми, які схожі на хіломікрони але серед фосфоліпідів на мембрані, там ще вбудовані білки, тому їх так і називають – ліпопротеїди. За рахунок щільності білків у складі, ліпопротеїдам додається назва з урахуванням здатності до щільності білків. Наприклад, ліпопротеїди дуже низької щільності – це означає, що в них білків занадто мало, а жирів дуже багато. Якщо вони віддають від себе частину, то у них менше буде жирів, а більше білків, от тоді вони перетворюються в ліпопротеїди низької щільності, там буде чуть більше білків уже, але ж все рівно жирів багато. Якщо вони віддають більшу частину жирів, тоді буде білків набагато більше і тоді ми їх називаємо ліпопротеїди високої щільності. Так от, хіломікрони – одні із перших, які були в кишківнику і вони забирають більшу частину жирів, ми їх називаємо ліпопротеїди дуже дуже низької щільності. Ліпопротеїди дуже дуже низької щільності – це означає, що в них білків дуже мало (практично немає), а в них жирів занадто багато.

Який із представлених ліпопротеїдів більш нормальний і корисний для нашого організму? А саме, які з них більш корисні, які більш небезпечні для нашого організму (серед цих ліпопротеїдів)? Хіломікрони дуже дуже низької щільності, низької щільності або високої щільності? Які погані, а які хороші?

Погані – це дуже дуже низької щільності, тому що, в них багато жирів, а високої щільності – вони хороші. Ось низької щільності, називаються по іншому, як атерогенні.

Чому атерогенні?

Тому що викликають атеросклероз. Атеросклероз – це скупчення жиру в субендотеліальному слої судин, т.б. скупчення жиру в судинах.

А ліпопротеїди високої щільності – вони навпаки хороші, тому що у них мало жирів (це по-перше) і тому, що вони є ловцями холестерину (це по – друге). Т.б. поки вони рухаються в крові де є холестерин – вони його забирають собі в середину.

Звідки у ліпопротеїдів високої щільності така здатність ловити холестерин?

В них є фермент ЛХАТ (лецетин-холестерин-ацил-трансфераза) або фосфатиди-холінестерол-О-трансфераза – він етерифікує холестерин, тільки тоді він зможе забрати холестерин до себе – це все відбувається у ліпопротеїдах високої щільності.

Пригадаємо.

Транспортні форми жиру – це ліпопротеїди, від назви – ліпо-жир, протін – білок.

1-хіломікрони, ліпопротеїди дуже низької щільності: синтезуються в стінці кишківника, там же де і відбувається всмоктування жирів.

2-ліпопротеїди дуже низької щільності, ліпопротеїди високої щільності утворюються в печінці, але високої щільності ліпопротеїди ще утворюються в крові.

Коли знаходяться ліпопротеїди дуже низької щільності в крові?

Коли він жир віддає тканинам і перетворюється в ліпопротеїди низької щільності, а потім перетворюється в ліпопротеїди високої щільності.

3-Ліпопротеїди низької щільності, ліпопротеїди високої щільності в крові можуть утворюватись. Є ще одна форма – проміжна, коли ліпопротеїди перетворюються із однієї в іншу і ми її називаємо – ліпопротеїди проміжної щільності (поки вони перетворюються)

Ліпопротеїди високої щільності, їхня функція позитивна, тому що вони є ловцем холестерину, завдяки наявності ферменту ЛХАТ (лецетин-холестерин-ацил-трансфераза). Холестерин; ЛХАТ (лецетин-холестерин-ацил-трансфераза) – це ефіри холестерину.

А в тканинах є АХАТ (ацетил-холестерол-ацил-трансфераза) – це фермент каталізуючий реакції етерифікації холестерола. Основні

функції АХАТ (ацетил-холестерол-ацил-трансфераза) – це перетворення вільного холестеролу екзогенного і ендогенного походження зв'язаний з лінолевою кислотою. Завдяки цим двом ферментам (ЛХАТ та АХАТ) наші клітини можуть забирати жири.

Дві інформації. 1) Будова ліпопротеїдів: оточені фосфоліпідами (з головками і хвостами, метіонін, ліпокаїн підшлункової залози) між якими вбудовуються білками, тому і називаються ліпопротеїдами. По центру знаходяться наші жири.

Як виглядають ліпопротеїди?

Фосфоліпіди округлої форми, а в них вбудовані білки, а по центру збирається жир – це транспортні форми. Низької і високої щільності – це означає по відношенню щільності в них білків.

4. Транспорт.

На рахунок транспорту жиру, як транспортується жир в організм?

І так, хіломікрони поступають в лімфатичні капіляри, далі в лімфатичні судини брижейки, потім їх шлях пролягає до грудного протоку, в легені, звідти в загальний кровоток до тканин. А якщо в печінці то жири занурюються в ліпопротеїди дуже низької щільності, потім поступають в кров, а далі до тканин. В легенях жир депонується.

А з легень де він піде?

Піде в серце, а серце качає в аорту, а аорта в свою чергу іде до всіх органів і тканин. І кожна із тканин забирає собі жир і використовує стільки, скільки потрібно.

5. Депонування.

Ліпопротеїнліпаза. Представимо, що судина в якій рухається ліпопротеїн низької щільності або ліпопротеїн дуже низької щільності, він з собою несе жир, він хоче цей жир віддати в тканини.

Тепер, як ця округла форма зможе пропускати жир через стінку судини? Як віддати жир туди і як це зробити?

А для цього є фермент ліпопротеїнліпаза. Цей фермент декретується у нас в клітинах, які стоять за судинами (за стінкою судин). А у стінки судин в середині є рецептори, до них прямують ліпопротеїди низької щільності або ліпопротеїди дуже низької щільності, ці рецептори активізуються, цей фермент починає розщеплювати фермент і жир без перешкод переходить через стінку судин в тканини. Цей захват називається – ркгулюємий захват жиру.

Тепер, якщо багато ліпопротеїдів низької щільності або ліпопротеїдів дуже низької щільності або рецептори не чутливі (тобто це може бути при спадковому або набутому стані) або цей фермент не активізується (не відповідає на сигнал), то що відбувається?

А виникає прохід жиру з порушенням через стінку судини – нерегулюємий захват жиру.

Це як зрозуміти?

Жири перетинають кордон з порушеннями, але не все так добре, вони пробують пройти тільки ендотеліальний шар та субендотеліальний, як тут вони вже будуть накопичуватись. Вони застрягають у стінки судини і звідси вже починається проблема, яку ми знаємо з вами, як атеросклероз (це супчення жиру у внутрішньому шарі стінки судини або субендотеліальному шарі стінки судини).

Висновки.

Різноманітність типів дисліпопротеїдемій і їх клінічні прояви вказують на те, що порушення жирового обміну може відбутися на будь – якому етапі лікування пацієнта, тому діагностика порушення ліпідного обміну не є стандартизованою і запланованою, а є ситуаційно – підгрунтовною і це впливає на подальші лікувальні заходи у хворого. Необхідно не нехтувати індивідуальною корекцією дисліпопротеїдемій, залежно від типу порушення та клінічного перебігу захворювання, в основі якого лежить порушення жирового обміну. Всі ці заходи направлені на зменшення ризику розвитку утворення бляшок, ішемізації та розвитку і загострення панкреатиту.

Список літератури

1. Биць Ю.В., Бутенко Г.М. та ін..Патофізіологія. Київ. Медицина, 2015. 700 – 752 с.
2. Атаман О.В. Патофізіологія. Вінниця. Нова книга. 2016. 448 – 502 с.
3. Overview of Lipid Metabolism. Merck Manuals Professional Edition. Retrieved. 2016.
4. Hydrolysis – Chemistry Encyclopedia – structure, reaction, water, proteins, examples, salt, molecule. Retrived. 2016.
5. Freifelder D. Molecular biology. Boston: Jones and Bartlett. 1987.

**СЕКЦІЯ 5
SECTION 5**

**ТЕХНІЧНІ НАУКИ
TECHNICAL SCIENCES**

УДК 528.4; 343.3

Ільків Є. Ю.

к. т. н., доцент кафедри геодезії та землеустрою,
Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу

Галярник М. В.

асистент кафедри геодезії та землеустрою,
Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу

Житар Д. І.

магістр кафедри геодезії та землеустрою,
Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу

ОСОБЛИВОСТІ ОЗНАК ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ ПІД ОХОРОННОЮ ЗОНОЮ ГЕОДЕЗИЧНОГО ПУНКТУ

Важливою складовою збереження геодезичних пунктів і нівелірних реперів є охоронна зона, порядок встановлення якої на місцевості наведений у законодавчому акті [1] та постанові [2]. Зазначимо, що нормативна база та наукові напрацювання в сфері топографо-геодезичної і картографічної діяльності, а також у сфері землеустрою [3] щодо створення і використання державної геодезичної та гравіметричної мереж України в частині встановлення порядку охорони геодезичних пунктів з врахуванням специфіки геодезичних мереж, розвивається сьогодні досить пасивно [4].

Охоронна зона геодезичного пункту представляє собою на місцевості земельну ділянку, площа якої залежить від площі зовнішнього оформлення, а саме від виду і класу [5], а також вона має певні ознаки ділянок. Досліджуючи та аналізуючи характерні ознаки земельних ділянок можна виявити прогалини в нормативно-технологічному та технічному забезпеченні при документальному і

польовому оформленні на місцевості охоронної зони геодезичного пункту.

Ознайомлення з результатами досліджень ознак земельної ділянки науковцями земельно-правової доктрини [6, 7] дозволяють умовно виділити чотири групи ознак, зокрема: технічні, економічні, правові та факультативні.

Відповідно до запропонованої Пейчевим [8] класифікації, до технічних характеристик відносять – місце розташування; опис меж; площу; довжини ліній по периметру; координати поворотних точок меж; дані про прив'язку поворотних точок меж до пунктів державної геодезичної мережі; відомості про об'єкти, до яких територіально (повністю або частково) входить земельна ділянка; склад угідь із зазначенням контурів будівель і споруд, їх назв. До економічних відносять – відображення даних, які характеризують земельні ділянки за природними й набутими властивостями, що впливають на їх продуктивність та економічну цінність, а також за ступенем техногенного забруднення ґрунтів; дані про якісний стан земель і бонітування ґрунтів; нормативна грошова оцінка. До правових відносять – інформація про її власників (користувачів); речові права відповідно до даних державного реєстру речових прав на нерухоме майно; цільове призначення (категорія земель, вид використання земельної ділянки у межах певної категорії земель); відомості про обмеження у використанні земельних ділянок; відомості про частину земельної ділянки, на яку поширена дія сервітуту або договору суборенди земельної ділянки; інформація про документацію із землеустрою та оцінки земель щодо земельної ділянки й інші документи, на підставі яких встановлені відомості про земельну ділянку. До факультативних відносять – геологічні показники; сейсмічність; екологічна ситуація місцевості; логістичні характеристики території.

Таким чином, аналіз ознак земельної ділянки в контексті нормативно-технологічного та технічного показників засвідчив відсутність опису меж; площі; довжин ліній по периметру; координат поворотних точок меж, а також відсутність геологічних показників; сейсмічність; екологічну ситуацію місцевості, логістичні характеристики території. Виконане експрес-дослідження методом аналогій характерних ознак земельних ділянок, які наведені в

наукових працях у контексті їх використання для охоронної зони геодезичних пунктів, дозволило виділити проблемні ознаки земельної ділянки, на якій знаходиться геодезичний пункт, що потребують подальшого технологічного і правового вирішення.

Список літератури

1. Деякі питання реалізації частини першої статті 12 Закону України «Про топографо-геодезичну і картографічну діяльність». Кабінет Міністрів України; пост. від 07.08.2013 р. № 646.

2. Про затвердження Порядку охорони геодезичних пунктів. Кабінет Міністрів України; Постанова від 08.11.2017р. № 836.

3. Класифікатор обмежень та обтяжень у використанні земельних ділянок. Державний комітет України із земельних ресурсів, Держкомзем, Наказ 29.12.2008 р. № 643 Київ. Про Класифікатор обмежень та обтяжень у використанні земельних ділянок

4. Ільків Є. Ю., Галярник М. В., Семків Б. А. Про охоронну зону геодезичних пунктів // *Геодезія, землеустрій, геоінформатика в Південному регіоні: сучасний стан та перспективи розвитку: мат-ли IV Всеукр. наук. конф.* – Одеса: ОДАБА, 2019. С. 17–20.

5. Про затвердження Порядку обстеження та оновлення пунктів Державної геодезичної мережі. Мінагрополітики України; наказ від 03.11.2014 р. № 435.

6. Сидор В. Д. Теоретичні підходи до визначення ознак земельної ділянки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2014. Вип. 27. Т. 2. С. 97–100.

7. Кулинич П. Ф. Земельна ділянка як об'єкт правових відносин: поняття, ознаки, види. *Часопис Київського університету права*. 2010. № 3. С. 215–219.

8. Пейчев К. П. Індивідуалізація земельної ділянки [Електронний ресурс] / К. П. Пейчев // *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Право*. 2017. Вип. 24. С. 107–110.

УДК 338

Алексєєнко-Лемовська Л. В.

кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри туризму та
соціально-гуманітарних дисциплін,

Міжнародний європейський університет

Рудь О. М.

кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри туризму та соціально-гуманітарних дисциплін,
Міжнародний європейський університет

ТУРИСТИЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ТА СТИМУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ. ІСТОРИЧНИЙ КОНТЕКСТ

Туристичне краєзнавство як галузь науки поєднує в собі аспекти культурології, історії, географії, соціології, економіки, урбаністики та інших наук і спрямовується на вивчення культурної спадщини та традицій регіонів з метою збереження цінних елементів культури й просування їх серед туристів. На основі аналізу наукових підходів, у межах яких сформувався краєзнавчий напрям досліджень, туристичне краєзнавство розглядають як прикладний напрям краєзнавчих досліджень, спрямований на формування «образу» локальної території задля зацікавлення туристів та екскурсантів [1]. Останнім часом у всьому світі спостерігається зростання інтересу до об'єктів культурної та історичної спадщини, окреслюється роль культури у створенні умов для сталого розвитку держав. Особливо відзначається вплив туристичного краєзнавства на регіональний розвиток, оскільки надає можливість популяризувати туристичні об'єкти та привертати увагу до регіонів з унікальним культурним спадком. У контексті глобальних змін зростає потреба в підтримці різноманітності культурної спадщини як одного з ресурсів сталого розвитку [2].

Розкриємо основні функції застосування туристичного краєзнавства як інструменту збереження культурної спадщини та стимулювання регіонального розвитку. По-перше, для збереження культурної спадщини різних регіонів вирішальним є вивчення традицій, обрядів, народних звичаїв та мистецтва, що робить можливим збереження цінних аспектів культури, які відіграють важливу роль у формуванні ідентичності нації або етнічної групи. При цьому туристичні маршрути та екскурсії, побудовані на основі туристичного краєзнавства, допомагають зберегти традиції та переказати їх наступним поколінням. По-друге, на стимулювання регіонального розвитку впливає використання потенціалу культурної спадщини для приваблювання туристів. Адже туристи, які цікавляться культурою та історією, бажають відвідати регіони, де зберігаються унікальні пам'ятки і традиції. Це стимулює розвиток туристичної інфраструктури, готельного бізнесу, ресторанних закладів та інших сфер економіки регіонів, що сприяє зростанню доходів та зайнятості місцевого населення. По-третє, туристичне краєзнавство сприяє розвитку екологічного туризму, який орієнтований на збереження природних та культурних ресурсів регіонів. Вивчення природних пам'яток, національних парків та заповідників робить можливим охоплення туристів, які бажають насолоджуватися природною красою, але при цьому піклуються про її збереження та бережливе використання.

Форми реалізації використання туристичного краєзнавства як важливого інструменту збереження культурної спадщини та стимулювання регіонального розвитку можуть бути різноманітними і залежать від специфіки кожного регіону.

Вони включають: *створення музеїв та експозицій*, присвячених історії, культурі та традиціям регіону, що допомагає зберегти цінні артефакти та предмети національної спадщини (такі музеї привертають увагу туристів і допомагають залучити кошти для збереження та реставрації культурних пам'яток); *створення етнографічних комплексів*, які відтворюють традиційні житлові споруди, ремесла та звичаї національних груп, дає можливість туристам познайомитися зі спадщиною і культурою регіону; *організація тематичних маршрутів та екскурсій*, спрямованих на пізнання історії, культури та традицій регіону, приваблює туристів

та сприяє розвитку туристичної інфраструктури; проведення фестивалів, ярмарків, тематичних культурних заходів та свят сприяє популяризації культурних традицій, захоплює туристів та створює додатковий попит на послуги регіону; пропагування місцевої кухні та створення кулінарних туристичних маршрутів залучає гурманів та фуд-тревелерів, що сприяє розвитку ресторанного бізнесу та місцевих фермерських господарств; використання сучасних технологій, таких як віртуальні тури та інтерактивні додатки, дозволяє привертати увагу туристів до культурних об'єктів та простежувати історію розвитку регіону.

Загалом, реалізація завдань туристичного краєзнавства сприяє збереженню культурної спадщини, створенню нових туристичних пропозицій та підтримці регіонального розвитку через залучення туристів та інвестицій. Це важливий інструмент для збалансованого розвитку туристичної індустрії та підтримки культурного розмаїття регіонів. Історичний контекст дослідження включає розгляд історії туристичного краєзнавства та його розвитку впродовж часу, починаючи з виникнення та еволюції до сучасних тенденцій. Знання історичних процесів дозволяє краще зрозуміти сучасні тенденції та перспективи розвитку туризму та краєзнавства в майбутньому.

Отже, туристичне краєзнавство відіграє важливу роль у збереженні культурної спадщини та стимулюванні регіонального розвитку. Історичний контекст дозволяє зрозуміти, як туризм та краєзнавство взаємодіють між собою протягом часу та впливають на розвиток та популяризацію туристичних регіонів.

Список літератури

1. Любіцева О., Кочеткова І. Туристичне краєзнавство: сутність, методи, значення. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Туризм*. 2021. Вип. 4 (2). С. 138–148.
2. Дудка Т. Дефінітивні аспекти дослідження проблеми екскурсій в історико-педагогічному вимірі. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*. 2017. № 1 (56). С. 61-65.

**СЕКЦІЯ 7
SECTION 7**

**ГЕОГРАФІЧНІ НАУКИ
GEOGRAPHICAL SCIENCES**

УДК 332

Алексєєнко-Лемовська Л. В.

кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри туризму та соціально-гуманітарних дисциплін,
Міжнародний європейський університет

Рудь О. М.

кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри туризму та соціально-гуманітарних дисциплін,
Міжнародний європейський університет

Попадинець О. О.

кандидат медичних наук, доцент,
доцент кафедри туризму та соціально-гуманітарних дисциплін,
Міжнародний європейський університет

**ВПЛИВ ІСТОРИЧНИХ ТА ГЕОГРАФІЧНИХ ЧИННИКІВ НА
РОЗВИТОК СВІТОВОГО ТУРИЗМУ ТА КУРОРТНОЇ СПРАВИ**

Туризм та курортна справа у сучасному світі є ключовими секторами глобальної економіки. Вони мають значний вплив на розвиток суспільства, культури, екології тощо. Вивчення та дослідження питань розвитку цих галузей розкриває значущість даної проблематики для розуміння загальних тенденцій світового туризму та забезпечення сталого розвитку. Як складні та динамічні сфери діяльності, сучасний світовий туризм і курортна справа мають довгу історію, відображають глибокі географічні зв'язки. Їх вплив на розвиток людського суспільства та економіки став предметом активного наукового вивчення і спрямування сучасних досліджень [1]. Зазначається, що важливою умовою визначення загальних тенденцій розвитку світового туризму та курортної справи є врахування історичного аспекту. Так, історичний досвід стає основою для розуміння сучасних стратегій розвитку галузі [3].

Історія туризму та курортної справи свідчить про те, як вони зародилися, розвивалися та адаптувалися до змін у суспільстві. Різні історичні періоди та події вплинули на формування та становлення

туристичного ринку та курортних комплексів. Поряд з історичним аспектом, важливим у розвитку туризму та курортної справи є географічний контекст. Саме географічні особливості регіонів та їх природні ресурси визначають потенціал для розвитку світового туризму [2]. Розташування курортів у природному середовищі, наявність унікальних природних пам'яток і ландшафтів, мікрокліматичні умови – все це стає вирішальним для привабливості та конкурентоспроможності курортних територій.

Таким чином, розвиток світового туризму та курортної справи є багатогранним явищем, що залежить від різних історичних та географічних чинників. До основних чинників, які безпосередньо впливають на розвиток світового туризму та курортної справи відносяться: *Історичні чинники* – історичні події, такі як великі відкриття, колонізація, індустріальна революція та світові війни, що мали значний вплив на розвиток туризму (так, наприклад, великі географічні відкриття в XV-XVII століттях сприяли формуванню перших туристичних маршрутів тощо). Світові війни можуть призводити до руйнування туристичних об'єктів, але також впливають на зміну напрямків туризму після закінчення конфлікту. *Географічні чинники* – географічне розташування, природні ресурси та ландшафти, що визначають привабливість регіонів для туристів. Морські узбережжя, гірські ландшафти, озера, ріки та інші природні об'єкти стають ключовими чинниками для розвитку курортів і туристичних напрямків.

Враховуючи ці фактори, можна сказати, що історичні та географічні чинники мають велике значення для розвитку світового туризму та курортної справи. Розуміння їх впливу допоможе країнам та регіонам розробити ефективні стратегії та програми для приваблення туристів і стимулювання подальшого розвитку туристичної індустрії. Вивчення взаємозв'язку історії та географії у розвитку світового туризму та курортної справи дозволяє зрозуміти причини еволюції туристичних і курортних ресурсів, їх вплив на культурну спадщину, розвиток економіки, а також надає можливість виявити перспективи подальшого розвитку. Так, проведений аналіз історичних етапів розвитку туризму та курортної справи дозволив визначити історичні етапи розвитку туризму та курортної справи, виявити ключові події та тенденції, які сприяли їх сучасному

становленню. Під час дослідження даної проблеми нами було використано методи історичного аналізу, компаративного дослідження, аналізу статистичних даних та документальних джерел.

На основі отриманих результатів дослідження можна зробити висновок, що історія світового туризму та курортної справи тісно пов'язана з географічними особливостями територій, на яких вони розвивалися. Взаємодія історичного досвіду та географічного потенціалу визначила розвиток цих галузей у світовому масштабі. Аналіз історичних та географічних чинників допомагає зрозуміти причини успіху та визначити перспективи розвитку світового туризму та курортної справи як важливих галузей світової економіки та культурного обміну. Збагачення наукової бази з цієї проблематики сприятиме підвищенню ефективності та сталості туристичної індустрії, популяризації культурно-історичних особливостей регіонів та збереженню природних ресурсів, зміцненню міжнародних зв'язків і міжкультурного діалогу.

Список літератури

1. Yankovyi V., Koval V., Dudka T., Vykhovchenko V. Statistical assessment of project economic priority in company's investment management. *Revista gestión de las personas y tecnología*. 2021. Vol. 14. No. 42. pp. 85-105.

2. Gürhan A., Zafer Ö. Assessment of world tourism from a geographical perspective and a comparative view of leading destinations in the market. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 2011. Volume 19. Pages 216-224.

3. Sabadash J., Petrova I., Oriekhova S., Polishchuk L., Haidukevych K., Otrishko M., Historical, Cultural and Tourist Monuments as a Factor in the Development of Territories. *International Journal of Advanced Research in Engineering and Technology*. 2020. Vol. 11 (6). P. 485-493.

Філіна В. А.

аспірантка кафедри фізичного виховання
та спортивного вдосконалення
Житомирського державного університету
імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВЧОГО ПЕРІОДУ В ДЗЮДО

Протягом року кожен дзюдоїст повинен тренуватися для того, щоб підвищити свою майстерність та показати високі результати на змаганнях. Рівень підготовленості дзюдоїстів залежить від щоденної та регулярної участі в навчально-тренувальному процесі, після якого відбуваються значні морфологічні та біохімічні зміни в організмі. Значущі спортивні результати у змаганнях з дзюдо з'являться лише тоді, коли дзюдоїст буде займатися цілеспрямовано відповідно до розробленого плану занять [1, 2].

Під плануванням розуміють процес розробки системи планів, розрахованих на різні проміжки часу, у межах яких має бути реалізований комплекс взаємопов'язаних цілей, завдань та змісту спортивного тренування. Обов'язковим у плануванні навчально-тренувального процесу є його зміст, форми, а також результати. Тренеру необхідно визначити цілі та завдання на різні періоди тренувального процесу [4].

Основним фактором для складання плану тренувань є – календар спортивних змагань. Дзюдоїсти разом із тренером-викладачем повинні визначити, у яких змаганнях протягом року вони мають намір брати участь; завдання, що стоять перед ними у кожному змаганні, з урахуванням інтересів команди; місце, яке кожен може зайняти в тому чи іншому змаганні, знаючи ймовірних суперників, а також вагову категорію, в якій вони планують виступати [2]. Тренеру необхідно розробити план роботи на рік для кожного індивідуально. При плануванні занять важливо враховувати: зайнятість спортсмена у повсякденній діяльності, кількість

тренувань, кількість вихідних днів, тривалість та кількість днів на збори проведених перед змаганнями [3].

Цілорічне тренування збірної команди можна умовно розділити на 3 періоди: 1) підготовчий; 2) змагальний; 3) перехідний. Всі ці періоди, як правило, мають свої завдання, для вирішення яких застосовуються різні методи.

Тривалість та календарні терміни кожного періоду залежать від того, у якій фізичній кондиції перебувають дзюдоїсти. Так, для досвідчених спортсменів час підготовчого періоду набагато менший, ніж у новачків. Досвідченим дзюдоїстам протягом цілого року доводиться частіше виступати на змаганнях.

Підготовчий період необхідний для того, щоб дзюдоїст покращив свою фізичну підготовку, розширив свої функціональні можливості організму. В цей період дозволяється організувати тренування в залі боротьби на татамі (2 – 3 рази на тиждень) і на свіжому повітрі (1 – 2 рази на тиждень) [3].

Проводячи заняття в залі боротьби, потрібно приділяти більше уваги загальнорозвиваючим та спеціальним фізичним вправам, які спрямовані на розвиток основних фізичних якостей. Слід зазначити, що під час підготовчого періоду дзюдоїст має вдосконалювати технічну підготовку коронних прийомів і вивчати нові прийоми та комбінації. Величину навантаження під час навчально-тренувальних занять потрібно збільшувати поступово [4].

В підготовчому періоді потрібно більше часу приділяти уваги загальній фізичній підготовці, високий рівень якої в майбутньому дасть можливість домогтися високої продуктивності.

З метою освоєння і вдосконалення основних прийомів з дзюдо, поєдинки в підготовчому періоді слід проводити з найменшим опором з боку партнера. Тривалість поєдинків складає 10 – 15 хв.. Перерва між поєдинками складає 5 – 10 хв. Під час вдосконалення фізичної підготовленості виконання прийомів використовують як спеціальні засоби для розвитку сили [2].

Після закінчення підготовчого періоду необхідно поступово підводити дзюдоїстів до виконання великого обсягу роботи. Важливо звертати увагу під час виконання максимального навантаження на їх стан здоров'я.

Мікроцикли тренування на другому етапі підготовчого періоду перебудовуються так, щоб можна було підготувати дзюдоїста до безпосередньої участі в основних змаганнях. Підготовчий період може вважатися повноцінно завершеним, якщо до його закінчення дзюдоїст досягає запланованих результатів і виконує нормативи спеціальної й загальної підготовки [4].

Список літератури

1. Ананченко К. В., Хацаюк О. В., Загура Ф. І., Огньова Л. Ю. Вдосконалення техніко-тактичної підготовленості дзюдоїстів 17 – 18 років. Єдиноборства. 2020; 2. С. 4–13.
2. Бойченко Н., Оганов К. Вдосконалення техніко-тактичної майстерності та координаційних здібностей дзюдоїстів 16 – 17 років. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*, (2). С. 8–14.
3. Рибалко П. Ф. Вплив швидко-силової підготовки на функціональну підготовленість дзюдоїстів. Олімпійський та параолімпійський спорт : науковий журнал / Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка ; гол. ред. П. Ф. Рибалко. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 1. С. 29–32.
4. Tropin Y, Boychenko N, Kovalenko J. Improving the methodology of deveiopment of strength qualities of 15-16-year-old judokas. *Slobozhanskyi herald of science and sport*. 2021;9(2). P. 26–35.

Філіна В. А.

аспірантка кафедри фізичного виховання
та спортивного вдосконалення

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ВПЛИВ АКРОБАТИЧНИХ ВПРАВ НА НАВЧАЛЬНО-ТРЕНУВАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ДЗЮДОЇСТІВ

Акробатичні вправи, залежно від завдань, які стоять перед конкретним навчально-тренувальним заняттям, застосовуються в підготовчій частині (для розминки); в основній (з метою вдосконалення фізичних якостей та здібностей); в заключній (як засіб підвищення емоційного тону та відновлення працездатності) [1; 2; 3; 4; 5].

Мета дослідження – розробити комплекс акробатичних вправ для впровадження в навчально-тренувальний процес дзюдоїстів.

Для досягнення мети, були використані наступні методи дослідження: аналіз науково-методичної літератури, педагогічне спостереження, анкетування, педагогічний експеримент, контрольні вправи для визначення розвитку рухових якостей та здібностей, методи математичної статистики.

Результати дослідження. Незважаючи на те, що техніка виконання акробатичних вправ дуже схожа з технікою спеціально-підготовчих вправ у різних видах спорту, найчастіше тренери використовують акробатику як засіб загальної фізичної підготовки, тобто використовують лише мінімум з усього різноманіття акробатичних вправ. Безумовна користь застосування акробатики для багатьох видів спорту і, зокрема, для дзюдо на практиці.

Було проведено педагогічне спостереження в навчально-тренувальній групі, яке показало, що, незважаючи на використання в навчально-тренувальному процесі ряду різноманітних акробатичних вправ, їх застосування не є раціональним. Наприклад, застосовуються не всі доступні тренеру акробатичні вправи в повному обсязі. Так, не використовуються вправи на розвиток спритності (перекати, акробатичні стрибки, повороти, спеціальні завдання, перевороти); силових здібностей (упори, підтримки, входи, виси). В ряді випадків було виявлено невідповідність акробатичних вправ основним завданням навчально-тренувального заняття, а отже, їх цінність різко знижується і час тренувального заняття використовується нераціонально. Згідно з нашими підрахунками на тренуваннях не використовується 69,0 % акробатичних вправ, які б підвищили ефективність навчально-тренувальних занять з дзюдо.

З метою виявлення ефективності спеціально підібраних вправ було проведено педагогічний експеримент. В експерименті брали участь дві групи дзюдоїстів (експериментальна та контрольна), віком від 16 до 17 років, по 27 осіб у кожній. Експеримент тривав протягом 2021 року, заняття проводилися тричі на тиждень. На початку та наприкінці експерименту було визначено рівень розвитку гнучкості та спритності. Для перевірки рівня розвитку гнучкості було застосовано вправу «акробатичний міст» (вимірювалася висота від підлоги до спини дзюдоїста, відстань від п'ят до кінчиків пальців).

Розвиток рівня спритності оцінювався за якістю виконання складеної нами акробатичної комбінації (3 перекиди вперед, вистрибування вгору): враховувався час її виконання та правильність виконання – відхилення убік від зазначеної прямої лінії. Порівняння показників у контрольних вправах до експерименту в КГ та ЕГ показало відсутність достовірності відмінностей ($P > 0,05$).

Висновки. В результаті проведеного дослідження було встановлено, що у досліджуваних ЕГ достовірно покращились показники у всіх контрольних вправах. Отже застосування акробатичних вправ в навчально-тренувальному процесі з дзюдоїстів є необхідним.

Список літератури

1. Клименко А. І. Координаційні здібності в структурі спеціальної рухової підготовленості єдиноборців. Проблеми фізичного виховання і спорту. К. 2010. № 3. С. 33–35.

2. Філіна В. А. Роль акробатики в навчально-тренувальному процесі дзюдоїстів. Проблеми та перспективи розвитку науки, освіти, технологій та суспільства в ХХІ столітті: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Біла Церква, 30 березня 2023 р.). Біла Церква: ЦФЕНД, 2023. С. 73–74.

3. Filina V. A., Kucheruk I. V. The main components of the professional competence of a modern judo coach-teacher at a higher educational institution. Наука, освіта, технології і суспільство в ХХІ столітті: наукові ідеї та механізми реалізації: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Житомир, 11 квітня 2023 р.). Житомир: ЦФЕНД, 2023. С. 55–57.

4. Grygoriy P. Griban, Olha S. Zablotska, Halyna A. Kolomoiets, Natalia A. Lyakhova, Iryna M. Nikolaieva, Iryna I. Shpak, Olena V. Lobova (2023). Family influence on the formation of children's motivation for a healthy lifestyle. *Wiadomości Lekarskie*, 76(6), 1400-1405.

5. Mykhailo F. Khoroshukha, Grygoriy P. Griban, Anatolii I. Bosenko, Natalia A. Lyakhova, Alla M. Harlinska, Pavlo P. Tkachenko, Anna A. Bondar. Influence of serological markers of blood groups upon the development of visual memory in high schoolers and students. *Wiadomości Lekarskie*, 76 (6), 1464- 1469. doi: 10.36740/WLek202306120.

УДК 65.242

Сухоставець А. І.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри економіки та підприємництва
ім. І. М. Брюховецького
Сумський національний аграрний університет

РОЛЬ ДОРАДНИЦТВА В РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В АГРАРНІЙ СФЕРІ

Забезпечення зв'язку усіх елементів бізнес–середовища є з метою передачі знань, створення нових продуктів і послуг (інновації) та підвищення конкурентоспроможності малих і середніх підприємств. великі підприємства працює на сприяння розвитку підприємництва в аграрній сфері. До цього залучаються інституції підтримки підприємництва та надання професійних послуг у цій сфері у вигляді дорадчих організацій. Незважаючи на те, що доступ до професійних послуг вважається однією з найважливіших функцій інституцій підтримки бізнесу, вони також полегшують доступ до джерел фінансування, забезпечують передачу знань і навичок, необхідних для успішного започаткування бізнесу, а також необхідної інформації . . . приймати рішення щодо відкриття бізнесу або планування зростання та розвитку компанії. Ці послуги установ підтримки підприємницької діяльності є найважливішими для підприємців на етапі виходу на нові ринки чи початку нової діяльності.

Про важливість цих послуг свідчить той факт, що відсоток невдалих стартапів вищий серед підприємців, які не користувалися професійними послугами допоміжних установ. Практика показує, наскільки важливо отримати консультації та знання щодо написання та реалізації бізнес-планів, маркетингових досліджень, спілкування та розвитку бізнесу. Консультаційні, інформаційні, послуги з передачі знань і навичок мають відповідати потребам цільової групи підприємств, тобто ці послуги мають бути адаптовані до етапів

життєвого циклу підприємства, що посилює умови для розвитку підприємництва на рівні підприємства. Розглядаючи умови для розвитку підприємництва на національному рівні, можна констатувати, що існують різноманітні заходи, програми та інституції, завданням яких є стимулювання розвитку малого та середнього підприємництва[1].

Метою багатьох програм і проектів є: створення позитивної підприємницької атмосфери, розвиток підприємницької інфраструктури, навчання та професійна допомога підприємцям, технологічний розвиток, інновації та нове виробництво, а також стимулювання підприємництва в цільових групах. Інституції бізнес-середовища мають важливе значення для надання інформації цільовим групам, збору даних та інформації про конкретні програми та проекти та просування цих програм та проектів у цілому. Досвід багатьох країн показує, що інституції підтримки бізнесу у вигляді дорадчих організацій є важливим елементом загальної інфраструктури підтримки сектору малого та середнього підприємництва. Їхнє завдання – співпрацювати з владою з метою створення сприятливих умов для розвитку цього сектору економіки. Ця підтримка визнає важливу економічну та соціальну роль бізнес-сектору та компенсує нерівні умови гри порівняно з малими та великими підприємствами. Інституції підтримки малого та середнього підприємництва представлені громадськими, державними та комерційними організаціями, які надають освітні, консультативні та інші послуги, необхідні для розвитку сектора. У світовій практиці діяльність переважної більшості інституцій підтримки підприємництва спрямована саме на підтримку малого та середнього підприємництва. Тому основною метою інституцій підтримки підприємництва є прискорення економічного розвитку шляхом формування покоління підприємців, які, створюючи новий бізнес, здатні ризикувати та діяти в умовах невизначеності щодо наслідків своєї діяльності. Такі підприємці своїм прикладом стимулюють автономний процес підприємництва, забезпечуючи тим самим безперервний економічний розвиток.

Інструментом стимулювання економічного зростання, який спрямований на створення сприятливих умов для розвитку підприємництва та бізнесу, а також суттєво сприяють розвитку

регіонів, де вони працюють є дорадництво. У цьому сенсі інституції, які підтримують підприємницьку діяльність, можуть мати місію, пов'язану з суспільними інтересами, тому їх можна сприймати як суб'єктів, що здійснюють вплив на економічний розвиток. Водночас інституції підтримки бізнесу працюють для досягнення конкретних цілей економічного розвитку та для досягнення конкретних клієнтів; кінцевими бенефіціарами їхніх послуг є підприємці з новими бізнес-ідеями, інноваційні малі та середні підприємства тощо. З одного боку, це означає, що інституції підтримки підприємництва є соціально орієнтованими організаціями (вони враховують потреби широкого кола бізнесу). споживачів і прагнуть стимулювати економічний розвиток), з іншого боку вони приватно орієнтовані (увага до невеликої групи корпоративних клієнтів). Обидва аспекти пов'язані в діяльності інституту підтримки підприємництва: задовольняючи інтереси вузького кола своїх клієнтів і сприяючи їх розвитку, вони створюють умови для захисту громадських і загальних інтересів. прямих бенефіціарів майбутнього функціонування такої установи, а також визначення необхідного обсягу підтримки відповідно до характеристик бенефіціарів та сфери надання запланованого переліку послуг.

Підсумовуючи вищенаведене вбачаємо за необхідно продовжувати роботу по зміцненню дорадчих інституцій та організацій які є одним з інструментів розвитку підприємництва в аграрній сфері.

Список літератури

1. Замрига А.В. Сільськогосподарське консультування як дієвий інструмент реалізації інноваційних процесів. *Ефективна економіка*. № 9. 2015. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4331> (дата звернення 20.03.2023).

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ, ОСВІТИ ТА
СУСПІЛЬСТВА: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

**Збірник тез доповідей Міжнародної
науково-практичної конференції
м. Кременчук,
29 липня 2023 р.**

Українською та англійською мовами

Відповідальний за випуск: Загородний І. Д.
Технічний редактор: Нестеренко В. О.
Художній редактор: Михайленко К. В.
Коректор: Остаповець Н. М.
Дизайнери й верстальники: Артеменко А. А, Григоренко Л. О.

Підписано до друку 29.07.2023 р. Формат 60x90/16
Папір офсетний. Друк – ризографія. Умовн. друк. арк. 4,1
Гарнітура Times New Roman.
Наклад 500 примірників. Зам. № 22295

Надруковано у ФОП Сидоренко А. В.
Свідоцтво про державну реєстрацію серія В01 № 710364
від 07.01.2007 р., м. Полтава, вул. Дмитра Коряка, 3

Всі права захищені.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть автори.

Редакційна колегія може не поділяти думок авторів.

Офіційний сайт: <http://www.economics.in.ua>

